

Woord vooraf.

Door Luc Andries

Op de eerste pagina kunnen wij het 'Kapelletje van de Singel', gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, herkennen dat met zijn prachtige mei-versiering staat te pronken. Mei is traditioneel en sinds mensenheugenis de maand van 'Ons Lief Vrouwke'.

Maar laat ons terugkeren tot de dagelijkse realiteit. Wat hebben we de laatste drie maanden gedaan? We hebben een druk bijgewoond ledenfeest gehad en konden bij die gelegenheid een aantal nieuwe leden verwelkomen.

Er was in samenwerking met het Davidsfonds 'de Nacht van de Geschiedenis' met als thema 'Drank'.

Op 22 april was het 'Erfgoeddag'. We mochten een onverwacht groot aantal bezoekers verwelkomen, ondanks het feit dat we daar geen promotie rond gemaakt hadden.

En als kers op de taart hadden we een sublieme uitstap naar de oudste stad van België, Tongeren. Aansluitend aan de stadswandeling bezochten we de exclusieve tentoonstelling over Sagalassos in het Gallo-Romeins museum.



De heemdag staat dit jaar in het teken van 'Wooncomfort' en wij kozen voor het thema 'Lichamelijke en Huishoudelijke Hygiëne'. Als u dit leest is de tentoonstelling nog aan de gang. U kan die nog bewonderen tot en met 26 augustus tijdens de openingsuren van het museum of voor groepen na afspraak.

Op 9 september is er Open Monumentendag met als thema 'Muziek'. Het museum is dan van 10.00 tot 17.00 uur vrij toegankelijk.

Lief en Leed

Onze deelneming betuigen wij bij het overlijden van

- ❖ Charel Segers, echtgenoot van Elie Haagen, overleden op 29 februari.
- ❖ Frans Slegers, weduwnaar van Marguerite Van Dongen en erebestuurslid van onze vereniging, overleed op 8 april. (In memoriam in het volgende nummer van dit tijdschrift.)

Onze hartelijke felicitaties gaan naar

- ❖ Corneel (Cees) Moonen en Anna (Anneke) Bax. Zij vierden op 12 mei hun gouden bruiloft.
- ❖ Henri (Rik) Van Tigchelt en Ida Cortens. Zij vierden hun gouden bruiloft op 19 mei.

Om zeker te zijn dat we niemand vergeten te vermelden, vragen wij u ons op de hoogte te brengen via één van onze bestuursleden. (Adressen vindt u op de laatste pagina van dit tijdschrift.)

Op de koffie bij Nellie Zegers.

Door Luc Andries en Marinus Willems.

Begin januari 2012 begaven wij ons naar het historisch, beschermde deel van Weelde. In de schaduw van de prachtige, geklasseerde Sint-Michielskerk en onder de zuchtende wieken van de molen Arbeid Adelt belandden wij bij één van onze oudste inwoners. Nellie Zegers verwelkomt ons met de glimlach en met de opvallende maar veelbetekenende woorden: *"Kom binnen, jullie zijn de mannen die gelukkig nog vrijwilligerswerk doen"*. Nellie straalt van tevredenheid, zij had ons verwacht. Voor ons een geruststelling want hier zijn we bij een vrouw die ons wat weet te vertellen.



Het gezin Zegers – De Bie.

Nellie steekt meteen van wal. Geboren in Weelde op 30.06.1917 is zij er fier op dat ze weldra 95 jaar mag worden.



Vader Zegers

Adrianus Zegers, haar vader, werd geboren in het Nederlandse Alphen op 17.12.1884 en overleed op 12.02.1956. Haar moeder, Theresia De Bie, kwam uit het buurdorp Ravels. Ze werd daar geboren op 02.04.1885 en overleed op 10.10.1924 te Weelde.

De ouders van haar man, Nelles, waren Henricus Havermans, °20.04.1877 †19.08.1958 en Rosalie Cabanier, °14.10.1880 †10.12.1973.



*Staande: Amelie, Anna en Nellie.
Zittend: Jeanne en Maria.*

Adrianus en Theresia kregen vijf kinderen: Maria (°Weelde 09.04.1916 † 14.01.2002) huwde met Frans Dickens (°21.11.1913 †06.03.1988).

Nellie (°Weelde 30.06.1917) huwde met Cornelius Havermans (°Ravels 21.07.1914 †Turnhout 08.11.1988).

Amelie (°14.04.1919 † 21.12.2002) huwde met Adriaan Mateusen (°12.03.1914 †05.12.1989).

Anna (°Weelde 14.07.1921) huwde met Fons Van De Pol (°18.08.1916 †04.09.1980).

Jeanne (°Weelde 15.01.1923 †Turnhout 06.01.2002) huwde met Toon Wouters (°08.11.1925 †24.12.2005).

Het zesde kindje, een jongen, werd doodgeboren in 1924 waarna moeder Zegers-De Bie overleed.



De ouderlijke woning, een boerderij, stond vooraan rechts in het Geeneinde te Weelde.

Naar school.

Nellie ging naar de kleuterschool en later naar de lagere meisjesschool van de Zusters van Vorselaar te Weelde. Veel herinneringen heeft Nellie hier niet aan, alhoewel zij zich nog een zuster Amelia voor de geest kan roepen, die nogal streng was! Nellie vervolgt: *"Vroeger mocht er niks, en als je iets zegde in de school werd je meteen door die strenge nonnen gestraft"*.

Door het vroegtijdig overlijden van haar moeder, na de geboorte van het jongste kind (doodgeboren) en omdat vader vond dat Nellie 'de felste' was thuis, werd zij na de lagere meisjesschool op haar veertiende naar het internaat gestuurd in 's Gravenwezel. Ze volgde daar de richting huishoudkunde. Haar verblijf van twee jaren bij de nonnekens aldaar was niet mals. Drie keer per jaar mochten de leerlingen naar huis: kerstverlof, paasverlof en groot verlof in de zomer. De reis naar het internaat was een hele belevenis. Eerst met de fiets en met paard en kar naar de tram in Turnhout, geladen met een grote koffer: *"'t Was precies een doodskist!"* Daarin zat kledij en wat benodigdheden. En dan met de stoomtram of 'Boerentram' richting 's Gravenwezel. Als troost mocht, of moest, haar nichtje uit Ulicoten mee naar het pensionaat gedurende twee jaren. Ondanks het feit dat het leven in de huishoudschool omkaderd was met strenge

regels, heeft onze vlijtige leerling er heel wat kennis en ervaring opgedaan. Huishoudkunde, koken en bakken, werk op de boerderij en in de tuin, naaien en haken, boekhouding en administratie; het kwam allemaal aan de orde. Na twee jaren keerde Nellie, *"met een pak ervaring"*, terug naar huis om haar kennis waar te maken in het gezin van haar vader en op het bedrijf. Zo ging dat vroeger als er één van de ouders wegviel of in grote gezinnen, dat de oudsten van de kinderen ingeschakeld werden in het huishouden en/of de boerderij. Op onze vraag wat ze vindt van het huidige onderwijs-systeem, antwoordt Nellie kort en bondig: *"Het is nu allemaal niet beter dan vroeger en het gemengd onderwijs daar heb ik mijn bedenkingen bij"*.

Als jong meisje op het liefdespad.



Ondanks de hulp van een inwonende meid en knecht was het hard werken op de boerderij. Feesten en uitgaan behoorden tot de grote uitzonderingen. Naar een toneelstuk gaan van de ene of andere vereniging, dat kon wel. Dat ging dan door in 'De Boerenbond' (nu het parochiecentrum van Sint-Michiel) niet te ver van huis en het zou ook niet te laat worden want... dat was uit den boze.

En toch wist Nellie een jonge man te klissen met wie zij wel door het leven wilde gaan. De

gelukkige was Cornelius (Nelles) Havermans uit Ravels, een schone man met een weelderige haardos. Nellie beschrijft het zo: “*Nelles had schoon haar. Hij moest er maar 'ns met de kam doorgaan en er lag gelijk een hele golf in. Mijn eigen jongens hebben geen van allen zone schone haardos*”. Dat haar Nelles een gouden hartje had, dat vond onze jonge dame wel het allerbelangrijkste. Haar ogen glinsteren nog als ze het vertelt. Nelles zal in Nellie ook wel dé vrouw van zijn leven gezien hebben. Dat hij graag met Nellie wilde trouwen kwam duidelijk tot uiting toen hij bij Jaak Lauwers in Ravels-Eel een gouden verlovingsring kocht. Nellie draagt hem nog steeds en is er nog even fier op als toen.



De handen van Nellie met verlovingsring.



In hartje winter op 10.01.1940 zijn ze getrouwd in Weelde. Voor de wet in het gemeentehuis in de Straat (gesloopt ± 1960). Burgemeester Jan Van Loon was de ambtenaar van dienst. Het kerkelijk huwelijk vond plaats in de kerk van Sint-Michiel met de zegen van pastoor Leopold Bouwen.

Het jonge paar vestigde zich in de Singel in Weelde. Hier werden vijf van hun zes kinderen geboren: Rosa °17.04.1941, Maria °31.12.1942, Lydie °04.08.1945, André °01.06.1947, Jozef °12.09.1949 en Eric °19.01.1960.



*Staande: Jef, Maria, Rosa, Lydie en André.
Zittend: vader Nelles, moeder Nellie en Eric*

Dina Van Den Heuvel, die sinds 01.01.1938 vroedvrouw was in Weelde, heeft de eerste kinderen mee op de wereld geholpen. Nellie zegt van haar: *"Dina was een kordate vroedvrouw maar 't was een goei. Da mens heeft veel goed gedaan in Weelde en omstreken"*.

Voor de geboorte van haar jongste zoon Eric in 1960, ging ze naar het moederhuis Maria Gabriël in Turnhout. In die tijd was de mentaliteit al veel veranderd en gingen de meeste jonge moeders naar de kraamkliniek om te bevallen.

Roza, de oudste dochter, kreeg op 52-jarige leeftijd kanker. Dankzij de stamcellen van haar jongste broer Eric, die bij Rosa werden getransplanteerd, geschiedde er, om het met de woorden van Nellie te zeggen:

"een Wonderbaarlijke genezing!"

Hoe dat allemaal in zijn werk ging weet Nellie nog heel nauwkeurig uit te leggen.

Werk.

Nelles was slachter maar werkte ook in het magazijn bij *"ne meulder"* in Baarle-Hertog. Zo zijn ze ook in Weelde begonnen. In het begin werden alle menu's van de veevoeding met de schop en de hand samengesteld en gemengd. Dat bracht brood op de plank. Na enige tijd kon het jonge paar zelf een maalmachine kopen. De boeren kwamen met hun zwaar geladen wagens met zakken graan naar Nelles om hun waar te laten malen. Nellie hielp de wagens mee lossen, zij wou niet hebben dat er verteld werd dat zij te goed was voor dat zwaar werk. Zwanger of niet zij sleurde de zakken mee van de wagens.

Nelles ging bij de boeren ook nog slachten, uitbenen, versnijden, pekelen en hespen drogen! Nellie hielp bij het slachten, tientallen keren roerde zij het varkensbloed opdat het niet zou stollen. Dat er af en toe al eens een sluikslachting gebeurde zal wel niemand verwonderen. De kunst was dan de controle van de douane voor te blijven.

Het echtpaar Havermans boerde goed. Na enkele jaren hadden zij hun eigen kippenbroeierij met een broedmachine, deels automatisch. Na zes dagen werden niet

bevruchte eieren verwijderd; na drie weken kwamen de kuikentjes uit. Die schattige diertjes werden door Japanners gesorteerd. *"Dat waren handige jongens die hadden het zo door of het een haantje was of niet. Een dure aan gelegenheid maar 't moest gebeuren voor de commerce"* legt Nellie uit. De haantjes werden als mestkuikens verkocht voor weinig of geen geld. De vrouwelijke kuikens gingen de deur uit als legkippen. Voor de verkoop en levering moesten de jonge diertjes verpakt zijn in grote kartonnen dozen met verse houtkrullen.

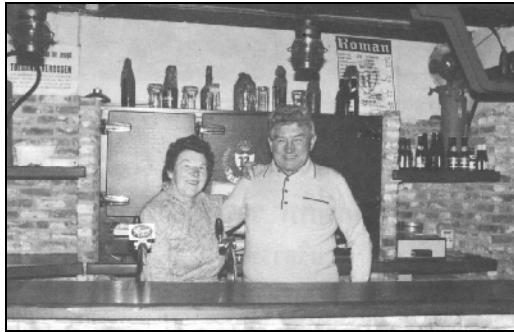
Nellie was de zakenvrouw. Zij verkocht meel en trok den boer op om kuikens te verkopen. Met de auto reed zij de buurdorpen af en waar ze kippenhokken zag staan probeerde zij te verkopen. De zakenwereld was hard en ze vervolgt: *"Onze Nelles was veel te zacht en te gemakkelijk, hij gaf veel te gemakkelijk toe"*. Er werd ooit wel eens gezegd: *"Nelles is ne goeie, moar zij..."*. Het was in die tijd wel zo dat je goed bij de zaak moest zijn, de kippenhandel en al wat er bij kwam kijken moest goed opgevolgd worden, anders kwam er geen geld in de lade. Met de lach op haar gezicht vertelt Nellie dat ze ooit een knecht hadden die in de maalderij kwam helpen. De maandag was niet zijn dag. Het gebeurde wel eens dat ze hun knecht dan niet vonden. Wat was er gebeurd? Hij zat gewoonweg zijn maandagseroes uit te slapen tussen de zakken in het magazijn. Enkel een vliegtuig kon hem wakker maken, dan stond hij er meteen naar te kijken, jawel ... van op de regenput.

Toen de activiteiten van de kippenboerderij op zijn einde liepen opende het paar een frituur die bediend werd door dochter Lydie en haar man Stanny Dockx. Daarna werd er nog gestart met een jeugdcafé: 'De Kidboys'. Hier heeft heel wat jeugdig *"Welds volk"* zijn eerste stappen gezet naar de uitgaanswereld. Kinderen beneden 16 jaar moesten vergezeld zijn van hun ouders of ze mochten niet binnen. Nellie heeft nog altijd het inschrijvingsboek van de leden. Het kon er soms heel druk zijn! Nellie vertelt ons:

"Onze Nelles was graag gezien door de jeugd en toch waren ze een beetje bang".

Nelles was een verwoed en bekend duivenmelker. Hij heeft zelf ooit duiven verkocht aan

Aziatische duivenliefhebbers. Bijgaande foto (met Nellie en Nelles achter de tapkast van de Kidboys) verscheen in een Aziatisch tijdschrift over duivensport.



Tijdens hun beroepsleven was er niet veel tijd voor ontspanning. Toch kon er op het onverwachts wel eens een pleziertje bij. Op een zondag kwam hun vliegtuiggekke knecht langs met een piloot. Na wat heen en weer praten vroeg de piloot: "Is hier in de buurt geen plezant cafeetje?" Met de toestemming van Nelles trokken ze met z'n drieën naar 'May van Keeën'. 't Was er plezant en er werd gedanst tot het drietal samen met de waardin het café sloot. Vandaar ging het naar Leemputtenkermis met May in hun gezelschap. "'t Wier loat" zei Nellie maar toch reden ze daarna nog verder naar de Watermolen in Kasterlee. Agnes, de vrouw van de piloot, was er gerust in; zij wist van Nelles dat Nellie er ook bij was. Ze wist echter niet dat ook May mee was. "Als ze dat geweten had ..." Het is uiteindelijk allemaal goed afgelopen.

Gelovige vrouw.

Nellie is van huis uit een gelovige vrouw en dat is ze nog steeds; daarover bestaat geen twijfel. Wekelijks ging Nellie naar de kerk voor de zondagmis. Nu ze wat ouder is en de ouderdomskaaltjes hun parten spelen, is dit niet meer vanzelfsprekend. De eucharistieviering op TV wil ze echter niet missen. Een gebedje bij de aanvang van een feestje is voor haar heel gewoon en wordt door haar familie ook gerespecteerd.

Feestelijkheden in de parochie, jubileumvieringen, priesterwijdingen of eremissen staan bij Nellie in het geheugen gegrift. Nellie herinnert zich nog alsof het gisteren was, dat

Louis Broeckx zijn eremis opdroeg in de kerk van Sint-Michiel. Louis was geen geboren Weeldenaar maar omdat hij van minder begoede ouders was werd hij in Weelde grootgebracht bij 'Jef van de Grune' (Baelemans), een timmerman in de buurt. Met fierheid draagt Nellie het vers voor dat de jonge priester voordroeg tijdens zijn eremis: Er zijn nog schone dagen in het leven.

Hoe weinig ook, er zijn er nog.
En gaarne wil ik alles geven,
voor één van die.



Wereldoorlog II.

Het verhaal van de slechte Duitse soldaat:

Nellie heeft geen goede herinneringen aan die oorlog. Ze heeft het één en ander meegemaakt. De oorlog is kort na hun huwelijk uitgebroken; ze waren amper vier maanden getrouwd.

Nelles was geen soldaat geweest en dus was hij één van de gemakkelijke prooien voor de Duitsers. Die moesten werkvolk hebben om voor hen te werken in Duitsland. Dagelijks hing er aan de rijkswachtkazerne een lijst met namen van jonge mannen die opgeëist werden. Nellie raadde hem aan te vluchten. Samen met hem vluchtten er nog enkele mannen mee. Omdat ze een zaak hadden, beschikten Nelles en Nellie over een auto. Ze vluchtten naar De Vlaanders. Nelles had nog wat geld en door samen te delen konden de vluchtters overleven. Nelles kocht van zijn laatste centen een fiets waarmee hij terug naar Weelde kwam, want daar in De Vlaanders waren ze eigenlijk nog minder veilig dan hier.

Nellie beweert dat ze drie maal ontsnapt is aan de dood. Bij de terugtocht van de Duitsers was Nelles 's nachts gaan vluchten met o.a. zijn buurman Jef Leemans.

Buurvrouw Jeanne Van Loon, de vrouw van Jos Bijns, werkte mee in het kippenbedrijf en in het

huishouden van Nelles. Uit veiligheidsoverweging bleef Jeanne bij Nellie overnachten.



Die nacht klopten twee Duitsers bij hun aan de deur, een officier en een soldaat. Twee mannen bij de twee jonge vrouwen dat kon niet vond Nellie. Gelukkig kon ze de moeder van Jeanne laten komen, Nellie dacht dat die twee Duitsers zich dan wel koest zouden houden. Ze besloten met hun kleren aan te bed te gaan. 's Nacht werd er op de deur geklopt, ze durfden niet open te doen, maar het geklop werd steeds dreigender. Mina, de moeder van haar hulp zei: "Doe die deur open want ze slaan hier anders alles kapot". In het deurgat stonden een Duitse officier en een soldaat die zegden: "Wij willen hier binnen!". Er was geen ontkomen aan. Ze moesten die kerels wel binnenlaten. Ze kregen alles wat ze vroegen en aten alles op wat ze in huis hadden. Die mannen waren helemaal uitgehongerd! Toen ze voldaan waren eisten ze slaapgelegenheid op! Nellie zei dat er buiten een oude auto stond en dat ze daar gerust in mochten slapen, maar dat vonden ze maar niets. Ze wilden binnen in een echt bed slapen en warm! Zodoende werd er een bed en een matras naar beneden gebracht bij de cuisinière. Mina en Jeanne gingen daarop terug naar hun slaapkamer. De twee soldaten vroegen aan Nellie of ze niet bij hen wilde slapen. Daarop begon Nellie te schreeuwen en te klagen dat ze er alleen voor stond. De Duitsers vroegen naar haar man. Nellie antwoordde: "*die is opgepakt door de Duitsers*". De officier antwoordde dat ze zoiets niet deden en ze lieten Nellie met rust. Ze kon gaan slapen bij Mina en Jeanne.

's Anderendaags ging de officier eten regelen voor zijn compagnie en gaf enkele bevelen aan

de soldaat. Deze dacht: "Als ik daar vannacht terug heen ga dan is die vrouw zeker alleen". Maar Nelles was al terug thuis gekomen. De soldaat, met de revolver in de hand, gaf Nelles het bevel om Jeanne te gaan halen want hij had haar een paar laarzen beloofd. Hij ging niet onmiddellijk in op dat bevel en er ontstond rumoer in de keuken. Nellie sprong uit haar bed en liep naar de keuken. Ze beloofden aan de Duitser dat ze Jeanne zouden laten halen, waarop de soldaat zijn wapen terug onder de matras stak.

Peer, buurman en knecht die met paarden op de heide werkte en ook bij hen regelmatig meewerkte, werd er bijgeroepen. Nellie fluisterde tegen Peer dat hij de woning van Jeanne zo ongeveer moest aanwijzen en dan zo snel mogelijk zich uit de voeten maken. Maar onze soldaat had dit gesprek opgemerkt en zette Nelles, Nellie en Peer tegen de muur en trok weer zijn wapen.

De Duitser zei tegen Nelles dat hij een vrouw uit één stuk had, want ze hadden de afgelopen nacht geprobeerd met oneerbare voorstellen haar te verleiden.

Nelles vroeg schreeuwend: "Waarom doet gij ons dat allemaal aan?" De Duitser vertelde dat hij enige tijd terug, na één jaar, met verlof geweest was naar zijn Heimat. Daar zag hij zijn vrouw met een kind dat zeker niet van hem kon zijn. Toen werd onze Duitser weer zot en pakte zijn revolver opnieuw. Tenslotte is Peer met de soldaat vertrokken richting het huis van Jeanne. Nellie zei tegen Nelles: "Schiet oewe frak aan, neem de kinderen mee en vlucht". Nellie en Peer slaagden er ook in om te ontsnappen. Op hun vlucht kwamen ze de Duitse officier tegen. Nellie deed haar verhaal over de soldaat en dat hij hen wilde doodschieten.

De officier riep hem ter orde. Hij wees hem terecht omdat ze met hem overal last hadden. De officier verbood de soldaat absoluut nog binnen te gaan bij Nelles en Nellie. Maar een beetje later, diezelfde voormiddag, kwam hij bij hen gewoon de keuken binnengestapt, hing zijn riem met revolver aan de kapstok en ging zitten. Nellie schrok hevig. Op de middag kwam Nelles thuis en Nellie deed haar verhaal. Haar zenuwen begaven het. "Zo kan ik het niet meer aan". Nelles besliste dan om haar met de

kinderen naar zijn ouders te brengen in de Stadstraat en bovendien vader Zegers op de hoogte te brengen, omdat hij ook drie dochters in huis had.

“Ja”, besluit Nellie: “ We hebben veel afgezien met de oorlog”.

De schoonfamilie.

Door haar huwelijk kreeg Nelly er een grote schoonfamilie bij. Een slagersfamilie! Nelles had vijf broers: Charel, Adriaan, Jos, Louis, Arnold en twee zussen: Maria en Clazina. De familie Havermans vierde in 1953 het gouden huwelijksjubileum van hun ouders en grootouders, Henricus Havermans en Rosalie Cabanier.



Achterste rij: Rosa Voeten, Rosa Havermans, ? Voeten, Louis Havermans (verongelukt), Jan Havermans, René Havermans (Ida Bols), Rie Havermans en Rie Voeten.

Voorlaatste rij: Anna Schoenmakers, ?Voeten, Nelles Havermans, Nellie Zegers, Joke Van Beurden, Maria Van Gool, Maria Don Porto Carrero (Jos Havermans), Arnold Havermans, Nelly Van Gestel en kindje ? Havermans.

Tweede rij: Joan Havermans, Marie Havermans, vader Rie Havermans, moeder Rosa Cabanier, Charel Havermans, Zien Havermans, Jos Havermans en Louis Havermans.

3 kinderen op de **tweede rij van de kleinkinderen:** Jef Havermans, Theresa Havermans en Rosa Havermans.

Eerste rij met kleinkinderen: Rie Voeten, onbekend, onbekend, Rie Havermans, Maria Van Loon, Lydie Havermans, onbekend, onbekend, Jef Havermans, André Havermans, ? Havermans, Maria Havermans en Roza Van Loon.

Nellie weet nog te vertellen dat haar man verwant was aan het ‘volk van den Bink’: L. Cabanier.

De familie Cabanier zou van Franse afkomst zijn, via een achtergebleven soldaat van Napoleon.

Bij het overlijden van Nelles kreeg zijn vrouw condolências vanuit Frankrijk. Ze vindt het nog altijd spijtig dat ze geen ‘doodsbeleke’ kon

sturen bij gebrek aan adresgegevens van die Franse familie.

Nellie is een familievrouw. Door haar hoge leeftijd kan onze kranige negentiger niet meer zo vaak genieten van bezoekjes zoals voorheen. Tot voor kort kreeg ze nog wel eens bezoek van haar schoonfamilie maar ook hier nemen ouderdomskwalen de bovenhand. Anna, haar

enig nog levende zuster woont in een rusthuis in Lier.



Nellie op bezoek bij haar zus Anna

Het gemis aan deze contacten wordt wel flink gecompenseerd door het veelvuldig bezoek van haar kinderen en kleinkinderen op wie zij zeer trots is. Die waardering is wederkerig. Haar kroost is fier op moemoe en beseft zeer goed dat het een geluk is dat zij nog zo zelfstandig is en alles nog zo goed weet. *“Ja, soms kan ik ze zelfs nog goede raad geven”* zegt Nellie.

De kinderen werden groter.

Nelly vertelt trots over haar opgroeiende kinderen.

Na de lagere school gingen de dochters op pensioonaat bij de zusters Ursulinen van Tildonk in Gierle, de jongens naar het Klein Seminarie in Hoogstraten.

Rosa, de oudste dochter, leerde Willy De Bont (°28.10.1943) kennen en is met hem getrouwd. Willy was militair en kreeg de gelegenheid om vrijwillig naar Duitsland (BSD) te gaan. Hij kreeg daarvoor een premie. Natuurlijk viel dat wel in de smaak. Hun eerste kindje, Edith (°05.07.1963) is daar trouwens geboren. Willy verliet het leger en trok met zijn Rosa terug naar Weelde. Zij kochten in de Koning Albertstraat de dorpswinkel van Mathilde Poppeliers, weduwe Van Der Voort, in Weelde gekend als *‘Til Schrieke’*. Hier richtten zij een zelfbedieningswinkel op, één van de eerste in Weelde. Willy en Rosa vierden hun gouden bruiloft op 17.04.2011.

Maria volgde de kappersschool Germaine Liedts in Turnhout. Zij huwde de Weeldse Louis

Jonkers (°06.11.1938). Zij hadden een transport-bedrijf in de Schoolstraat. Met hun pensionering hebben zij Weelde verlaten en gingen dicht bij hun kinderen wonen in Beerse.

Lydie was eveneens kapster, zij huwde Stanny Dock (°07.02.1947).

André zocht zijn grote liefde in Merksplas: Maria Mertens (°27.06.1948) werd zijn echtgenote. André volgde een opleiding voor mecaniciens en is daar volgens Nelly zeer goed in gelukt. En Maria werkte *“op ’n bureau om scheepspapieren in orde te maken”*.

Jozef, of Jef, ging op leercontract bij een slager in Antwerpen en samen met zijn vrouw Jeanne Staes (°17.08.1949) had hij de bekende beenhouwerij in Turnhout, aan de watertoren. Nu heeft hun zoon de zaak overgenomen. Ondertussen genieten Jef en Jeanne van hun pensioen. *“Die hebben vroeger heel hard gewerkt”* voegt Nellie er aan toe.

Eric is bij veel Weeldenaren nog bekend als de stuwende kracht achter locale radiozender Fantasy. Hij ging op leercontract bij zijn broer Jef en is samen met zijn vrouw Linda Van Gils beenhouwerij gestart op Den Hout te Beerse.

Gezondheid.

Over haar gezondheid kan Nellie volop praten, klagen doet ze daar niet over. Ze tracht wel gezond te leven en volgt ook wel eens de aanbevelingen van de media, radio of TV. 't Is al vijfendertig jaar geleden dat ze op de radio een programma hoorde over osteoporose. Sindsdien neemt Nellie een kalksupplement en daar voelt zij zich goed bij en volgens haar eigen zeggen heeft zij er *“veel mee gewonnen”*. Eén operatie heeft ze vroeger ondergaan. *“dat was nog in het oud ziekenhuis in Turnhout, Sint-Elisabeth, in de Warandestraat”*. Nu staat daar het gebouwencomplex van De Warande. Dokter Schuermans en dokter Laurent Van Baelen opereerden haar van een breuk en besloten de appendix ook weg te nemen *“als die niet deugde”*. Nellie werd achter een paravent geopereerd en voelde zich misselijk worden met al dat gewriemel in haar buik. *“Ja, in die tijd waren de verdovingen niet zoals nu.”* besluit zij. Het herstel verliep voorspoedig maar het verblijf in het ziekenhuis duurde veel langer dan tegenwoordig.

Om de tijd wat te doden vroeg Nellie aan de zusters van het Gasthuis om een kleine klus te doen. Zo was zij dagelijks bezig met herstellen van verbanden en windels.

Een tiental jaren geleden kreeg Nellie een pacemaker ingeplant maar kreeg er een klaplong bij. De dokters waren zeer bekommerd om haar en hebben haar zeer goed geholpen vond zij. *“Ja, ik was weer door het oog van een naald gekropen”*.

In mei 2009 is ze *“van hare nagelbuik”* geopereerd en hebben ze een steun voor haar darmen aangebracht. Dat veroorzaakte veel napijn. Zij wreef al maar over haar buik van de pijn.

's Anderdaags was de pijn zo goed als verdwenen, door dat masseren was alles netjes terug in de plooi gevallen zonder dat zij het zelf besepte.

En Nellie vertelt maar verder, er staat geen rem op!

“Vroeger moest een dokter alles kunnen”. Haar zoon Jef had tandpijn, met zijn oudste zus ging hij naar de dokter want moeder moest op het bedrijf zijn. De dokter bekeek Jef *“zijne zere tand”*, gaf hem een verdoving en liet die even inwerken in de wachtkamer. Na een paar minuten riep de dokter Rosa met haar broer Jef terug. *“Doe de mond eens open Jef dan kunnen we je helpen”* zei de dokter maar Jef reageerde niet. Na herhaalde pogingen bleef Jef weigeren tot hij plots zei: *“Gij trekt mijne tand nie, want in de wachtkamer zeggen ze da gij d'er niks van kunt”*. Ze gingen naar huis en Jef zijn tand heeft nooit meer pijn gedaan.

Met pensioen.

Nellie was tot haar 80^{ste} het bestuurslid van BGJG (Bond van Grote en Jonge Gezinnen), nu Gezinsbond. Zij vergaderde met o.a. Jos (meester) Gouwy, Seppe Segers, Frans Tanghe, Aloïs Vinckx, e.a.

Nadien is zij bij KBG, nu OKRA, ook nog actief geweest.

De auto die ze bestuurde tot haar 90^{ste} kwam hier goed van pas.

Onze kranige negentiger houdt het reilen en zeilen van haar kinderen, vijftien klein- en drieëntwintig achterkleinkinderen goed in de gaten.

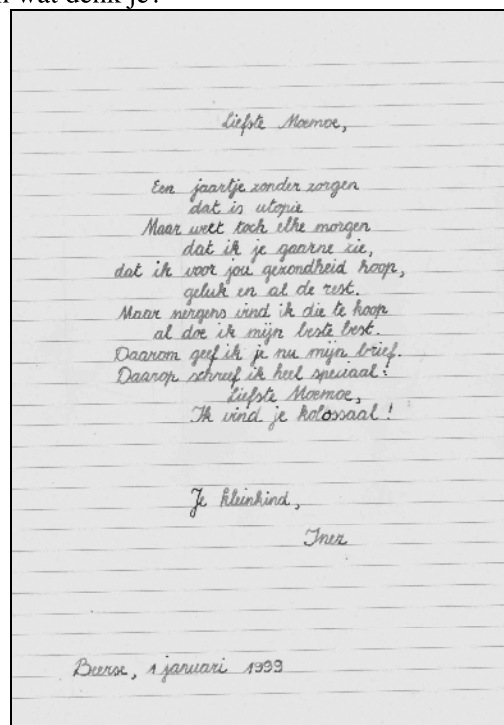
Jaarlijks, in januari, geeft moemoe een groot nieuwjaarsfeest en dan is iedereen present.

Traditiegetrouw begint dit feest met de nieuwjaarsspeech van moemoe.

Naast de nieuwjaarswensen hoort daar ook de wens bij dat haar kroost dat feest elk jaar zal blijven vieren, als zij er niet meer zal zijn. *“Ze zullen het dan wel zelf moeten betalen”* voegt Nellie eraan toe.

Na het applaus start moemoe dan even traditioneel het feestmaal met ‘het gebed voor het eten’.

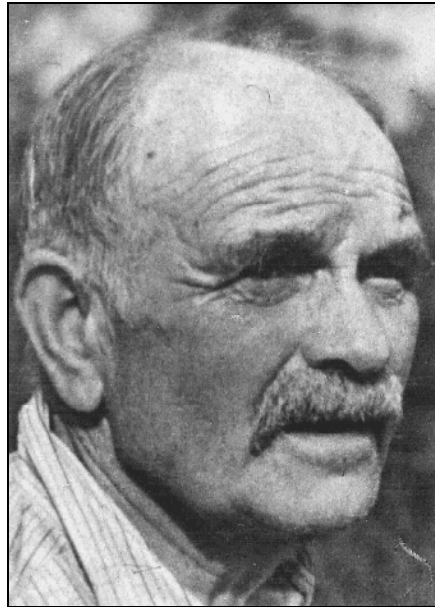
Iedereen die dat nog kent mag het meebidden... en wat denk je?





Inez

Het succes van haar hoge leeftijd dankt Nelly voor een groot stuk aan haar huisdokter. Als kind werd zij opgevangen door Amandus Van Baelen, “den dokter”; die vooral de mensen in Weelde, maar ook in Ravels en Poppel verzorgde. Hij ging met de fiets op huisbezoek en later met een autootje, bestuurd door zijn dochter Anna.



”Dat was ne brave man, die heeft veel goed gedaan.” zegt Nelly en aan de toon van haar stem hoor je dat het gemeend is.

Met haar huidige huisdokter heeft zij het ook goed getroffen. Die komt regelmatig langs. Dan doe ik er nog wel een babbeltje mee, vooral over zijn kinderen. Ze is bijzonder dankbaar voor de hulp in huis en de thuisverpleging.

Nellie besluit met een mooie spreuk: *“ne lompe mens vraagt oe uit en ne verstandige zegt niks!”*.

Wij hebben de afgelopen drie uren heel veel gevraagd aan Nellie, maar Nellie heeft, gelukkig voor ons, nog veel meer verteld.

Wij zijn Nelly Zegers bijzonder dankbaar voor dit interview, wensen haar nog jaren van geluk in haar vertrouwde omgeving, met haar kinderen klein- en achterkleinkinderen en met allen die haar met zorg en genegenheid omringen.

En Nellymaken wij een afspraak voor over vijf jaar?

Schoolkinderen op bezoek in ‘Het Kaske’.

Door Marinus Willems.

Jaarlijks komen er schoolkinderen uit de deelgemeenten Poppel en Weelde op bezoek in Het Kaske, het museum van Heemkunde- en Erfgoedvereniging Nicolaus Poppelius VZW van Ravels. Een museum zoals Technopolis in Mechelen, dat hebben er al velen van hen gezien, maar een heemkundemuseum... Het is ongelooflijk, de interesse die er is bij de jeugd voor wat zij dikwijls bestempelen als "die oude spulletjes". Op een kindvriendelijke manier legt de gids hen uit dat die oude spulletjes allemaal behoren tot het erfgoed van ons dorp en dat ze laten zien welke gewoonten de mensen hier hadden in de vorige eeuw. Na een korte uitleg stormen zij, voorzien van foto's, door het museum, op zoek naar de gefotografeerde voorwerpen. De kinderen proberen zelf wel een betekenis te vinden voor wat zij vonden. De verwondering is soms groot als je dan de ware uitleg geeft over het voorwerp. Zij zijn geïnteresseerd nieuwsgierig! Maar ook de heemkundekring is nieuwsgierig. Wij vragen ons af wat er van dit bezoek zoal is blijven hangen in de hoofden van deze kinderen. Wat konden wij beter doen dan de kinderen zelf hun indrukken te laten neerschrijven in een verhaaltje over hun bezoek. De leerlingen van het vierde leerjaar bezorgden ons mooie tekstjes. Opmerkelijk is dat veel kinderen de koek die zij mochten proeven, de Poppelse Janhagel, zo lekker vonden. Het beste verhaal werd beloond met een stripboek over de martelaren van Gorcum: 'De Tijdelijke Dood'. Het boekje is gebaseerd op een boek uit 1603 van Willem Estius over de martelaren van Gorcum. Het verhaal wordt op een kindvriendelijke manier verteld. Een neutrale lezer van de opstellen vond dat van Lien Van den Borne het mooiste en inhoudelijk het beste. Lien mocht haar prijs op 21 februari 2012 in ontvangst nemen. En of ze er fier op was! Hier de tekst van Lien, zoals zij hem zelf schreef op de computer. Wij verbeterden ook geen schrijffouten.



We gingen met de klas naar het heemkundemuseum Het Kaske in gemeente Ravevels.

Op voorand leek het saai maar het was fantastisch want: We kregen foto's. En werden in groepjes verdeelt; Ik zat bij Jilske, Nore, Elise en Charléne. Wij gingen op zoek naar de Voorwerpen die op de foto's stonden ik keek nogal veel rond om iets te zoeken wat op de foto's stond. Ondertussen zag ik kroontjes. Ze waren verschrikkelijk mooi ; Minus vertelde dat ze vroeger gebruikt werden als engelenkroontjes in de stoet er waren allerlei dingen van douane tot en met die engelenkroontjes en van siraden van vroeger tot wapens uit de 2^{de} wereldoorlog het was daar fantastisch.

Er waren 3 verdiepingen en er waren koekjes om van te proeven

Ik wil zeker nog eens terug komen

Dit was mijn verhaal Lien.

Flink gedaan Lien!

Schats te Weelde.

Door Louis Schats.

Afkortingen:

ARAB	Algemeen Rijksarchief Brussel	RAB	Rijksarchief Beveren
KA	Kerkarchief	RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
OGA	Oud Gemeentearchief	RHC	Regionaal Historisch Centrum
MGA	Modern Gemeentearchief	SAA	Stadsarchief Antwerpen
RAA	Rijksarchief Antwerpen	SAT	Stadsarchief Turnhout

In de Antwerpse Kempen, 12 km ten noorden van Turnhout, ligt het dorp Weelde dat in 1977 met Poppel en Ravels werd samengevoegd tot de fusiegemeente Ravels. De naam Weelde is via Weld ontstaan uit Welle, dat de betekenis van bron heeft.¹ In Weelde ontspringt namelijk het riviertje de Aa. Weelde is een landbouwdorp, dat na WO II enigszins geïndustrialiseerd is en waarbij de landbouwers vooral op de oudere gehuchten aan de buitenkant zijn blijven zitten.² Vanaf de Middeleeuwen tot de 19^e eeuw telde Weelde een 1000-tal inwoners. Dat aantal is pas in de loop van de 20^e eeuw echt gaan stijgen tot een kleine 5000 anno 2010.

Omstreeks 1490 duikt Aert Schat te Weelde op als cijnsplichtige.³ Weelde is dan een Vrijheid met een - tegen het licht van die tijd gezien - welvarende gemeenschap met veel vlasteelt en bloeiende weverijen. Tot zelfs in Brugge verhandelen de Weeldenaren hun waar. Zelf kent Weelde een vrijdagmarkt en twee jaarmarkten.⁴ Aert Schat is in Weelde de stamvader van 11 generaties Schats. Op 2 juni 1951 overlijdt Anna Martina Schats als laatste Schats te Weelde. Inmiddels hebben zich in de 19^e eeuw vanuit Weelde Schatsen gevestigd in het Noord-Brabantse Bladel en het Zuid-Hollandse Brielle.

De familienaam Schats is een beroepsnaam, ontstaan uit het beroep van schatter. Reeds de Romeinen kenden schatters. Om de lijsten van burgers en senators op te stellen en om het vermogen van de burgers te registreren werd vanaf 443 v.C. een college van twee censores ('schatters') ingesteld.⁵ In de Nederlanden speelden schatters een rol bij de verdeling van roerend goed⁶ en bij het taxeren van onroerend goed. Dorpen en steden kenden twee zettters of schatters die tot taak hadden de belastingaanslag, die aan dorp of stad was opgelegd, onder de ingezetenen te verdelen.

De naam Schats zal dus op meerdere plaatsen ontstaan zijn, zowel in de Zuidelijke als in de Noordelijke Nederlanden. Het valt geenszins te zeggen in hoeverre allerlei Schatsen dezelfde stamvader hebben, waarbij we stamvader definiëren als de eerste naamdrager. In het geval van Schats is dat meestal Scat. Later ontstaan varianten als Scatte, Schat en Schatt en vanaf de 16^e eeuw ook Schats en soms Schadts.

Al vanaf de 14^e eeuw bestaan er in de Zuidelijke Nederlanden drie harde Scat- oftewel Schatskernen, te weten St-Truiden^{7,8,9} en omgeving, Brussel-Leuven^{10,11,12} en Antwerpen met het

¹ Laurent Woestenburger, De Toponymie van Weelde, Leuven 1958; onuitgegeven, pg 98.

² Weelde Toen en Nu, heemkundekring Nicolaus Poppelius, Ravels 1982, pg 10.

³ ARAB, Rekenkamer, 45026, cijnsboek 1466-1514, f 184v, 186v.

⁴ Weelde Toen en Nu, heemkundekring Nicolaus Poppelius, Ravels 1982, pg 127-158.

⁵ Herbert Verreth, Geschiedenis van de Oudheid, Katholieke Universiteit Brussel, 2003, pg 126.

⁶ A.J. Schuurman, Materiële cultuur en levensstijl, proefschrift Wageningen 1990, pg 57-58.

⁷ Vlaamse Stam, 19^e jaargang, Antwerpen, 1983, Bijlage mededelingen, pg 214.

⁸ Th. de Raadt, Sceaux armoriés des Pays-Bas et des pays avoisinants, 3 delen, Brussel 1898-1901, deel 3, pg 570-575

⁹ J. Gessler, Oude Hasseltse familienamen, Anthroponymica II, Leuven 1950, pg 19.

Nederscheldegebied.¹³ Mogelijk zijn dat al minimaal drie verschillende stammen. Saillant gegeven is dat in onze moderne tijd dit nog altijd de hofleveranciers van de Schatsen zijn. Een minpuntje daarbij is dat België in 1998 nog slechts 74 Schatsen telde, waarvan er 21 woonden in Antwerpen en directe omgeving, 18 in het Brusselse en 29 in de streek Genk/Sint-Truiden.¹⁴

Naast de drie grote kernen vinden we in de 14^e/15^e eeuw ook diverse kleinere kernen, die mogelijk weer verwant zijn aan één van de drie grote kernen. In de Antwerpse Kempen zijn er diverse kleinere kernen, waarbij die van Oostmalle¹⁵ en Turnhout^{16,17} de meest interessante zijn. Onderlinge verwantschap of verwantschap met de Schatsen uit Antwerpen en het Nederscheldegebied is niet vastgesteld. Waarschijnlijk vormen de Turnhoutse Schatsen een onafhankelijke stam, die in de 14^e eeuw is ontstaan.¹⁸

Ook in de Noordelijke Nederlanden is de naam Schats waarschijnlijk als beroepsnaam ontstaan. In 1947¹⁹ telde Nederland 152 mensen met de naam Schats en 406 met de naam Schat. Van de 152 Schatsdragers woonden er 89 in en rond Amsterdam en Utrecht. Daarnaast is er een concentratie van Schatsen rondom Eindhoven, 36 in totaal en dat zijn – op een uitzondering na – allemaal Weeldse Schatsen.

Behalve de naam Schats treffen we in Nederland ook nog steeds de naam Schat aan, een naam die in België anno 1998²⁰ niet meer voorkomt. De naam Schat is vooral in Friesland nadrukkelijk aanwezig: in 1947 waren er dat 190 van de totaal 406 Schatdragers in Nederland.

In deze bijdrage laten we de 11 generaties Schats in Weelde de revue passeren, van stamvader Aert Schats tot de laatste telg te Weelde, Anna Martina Schats.

I. AERT SCHAT, ook voorkomend als Arnt, Aernt of Arnoldus Scat of Schats, is geboren omstreeks 1460 en overlijdt te Weelde op 25 mei 1542.²¹ In het cijnsboek van het Land van Turnhout, dat loopt van 1466 tot 1514, wordt hij te Weelde als cijnsplichtige vermeld. Hij betaalt een cijns van 2 schellingen *opten ouden bocht*²² en van 5 schellingen op *Aert Peeters heyde*,²³ beide gelegen op de Meir,²⁴ een gehucht aan de noordzijde van het dorp. In de cijnsboeken van 1442 zijn in Weelde geen Schatsen te vinden,²⁵ evenmin als in de gepubliceerde cijnsboeken van 1340 en 1417.²⁶ Er zijn geen aanwijzingen dat Aert Schat te Weelde geboren is. Een speurtocht door de archieven van Antwerpen en de Antwerpse Kempen wekt het vermoeden dat Aert Schat een loot is van de Turnhoutse stam.²⁷ Zijn vermoedelijke grootvader Jan Scat is te Turnhout tussen 1407 en 1436 diverse malen schepen geweest, evenals gezworene. Uit de gezworenen werden de schatters gekozen.²⁸

¹⁰ J. Th. de Raadt, *Sceaux armoriés des Pays-Bas et des pays avoisinants*, 3 delen, Brussel 1898-1901, deel 3, pg 570-575

¹¹ M.A. Erens en M. Koyen, *De oorkonden der abdij Tongerlo*, 4 delen, Tongerlo 1948-1958, deel 3, pg 274, 377 en deel 4 pg 13.

¹² Willem Boonen, *Geschiedenis van Leuven 1593-1594*, anastatische herdruk 1880.

¹³ SAA, Schepenbrieven Antwerpen 1584; certificatieboeken Antwerpen register 1, f 3, register 2, f 165, 272, register 3, f 440, register 6, f 406, register 7, f 4, 227, register 8, f 15, 114, register 9, f 72, 331, 338, register 16 f 294, 477; Bevolkingsboek Antwerpen 1584, f 17, 32, 100, 197, 217, 378.

¹⁴ www.familienaam.be, raadpleging 10.12.2003.

¹⁵ Lodewijk Faes, *de familie Wuyts uit de Kempen*, Berchem 1992, pg 36, 47, 49-52, 55, 57, 67, 105, 108, 109, 111, 112, 115, 116.

¹⁶ J. Jansen, *Jaargetijdenboek van het St Pieterskapittel te Turnhout in de XV^e en XVI^e eeuw*, Turnhout 1924, pg 69, 75, 82, 113, 135, 151, 161, 169.

¹⁷ SAA, Antwerpse poortersboeken 1533-1608, 2.5.1550.

¹⁸ F. Verbiest, *Persoonsnamen uit het Land van Turnhout*, Ts. Gesch. Folkl. XXIII, 1960, pg 116.

¹⁹ Dr. P.J. Meertens, *Het Nederlands repertorium van familienamen*, 1963, gebaseerd op de volkstelling van 31.5.1947.

²⁰ www.familienaam.be, raadpleging 10.12.2003

²¹ RAA, KA Weelde 68, f 11v.

²² ARAB, Rekenkamer 45026, f 184v.

²³ ARAB, Rekenkamer 45026, f 186v.

²⁴ Laurent Woestenburg, *De Toponymie van Weelde*, Leuven 1958, onuitgegeven, pg 348.

²⁵ ARAB, Rekenkamer 45019.

²⁶ J. Jansen, *de cijnsboeken van het Land van Turnhout*, in: *Taxandria Turnhout 1935*, pg 21-26, 33-46, 139-145 en *Taxandria Turnhout 1950*, pg 187-224.

²⁷ zie voetnoten 13, 15 en 17.

²⁸ Inge Helsen, *De werking van de Turnhoutse schepenbank (1427-1457)*, licentiaatverhandeling 1992, pg 42, 50-58, 67, 68, 91, 101.

Aert Schats is getuige geweest van een belangrijk stukje Weeldse geschiedenis. Tijdens zijn leven heeft hij de vernietiging meegemaakt van het kasteel van de heren van Weelde, op de plaats waar nu de pastorie staat. Hij is getuige geweest van de bouw van de huidige St Michielskerk tussen 1520 en 1529 en van het gasthuis dat tot in de 18e eeuw heeft bestaan en een opvangcentrum was voor vreemdelingen. Aert Schats moet zo wat de buurman geweest zijn, want het grensde aan *den ouden bocht*.²⁹

Aert Schat huwde met Engelbergis³⁰ bij wie hij een zoon had, Peeter Aert Schats, die volgt onder II. Op grond van 24 SNP's op het Y-chromosoom van een mannelijke nakomeling van Aert Schats in de 15^e generatie, kan worden geconcludeerd dat de mannelijke lijn van de Weeldse stam Schats tot haplogroep R1b1b2 behoort,³¹ de meest voorkomende haplogroep in West-Europa. De mutant waar deze haplogroep vanaf stamt is zeer waarschijnlijk circa 30.000 jaar geleden in West-Europa ontstaan. Vanuit het Midden-Oosten naar het uiterste westen van Europa is er een steeds oplopende frequentie van deze haplogroep. Het percentage mannen dat in West-Europa tot deze haplogroep behoort varieert van 40 tot 70%. Het hoogste percentage wordt gescoord in de meest westelijke provincie van Ierland, waar maar liefst 98% van de mannen tot deze haplogroep behoort. Waarschijnlijk heeft deze haplogroep zich rond 12.000 voor Christus, na de laatste ijstijd, vanuit het Iberisch schiereiland zeer succesvol verspreid over Europa. Mensen die tot deze haplogroep behoorden zijn mogelijk verantwoordelijk voor de bekende grottschilderingen in de grotten van Zuid-Frankrijk.³²

II. PEETER AERT SCHATS werd geboren omstreeks 1490 en overleed vóór 1562.³³

In het cijnsboek van het Land van Turnhout van 1466 betaalt Peeter Aert Schats cijns *Op den ouden bocht* en *Aert Peeters heyde*.³⁴ In het cijnsboek van 1514 wordt de cijns *Opton ouden bocht alias geheten den gasthuysacker* respectievelijk betaald door Peeter Aert Schats, Cornelis ende Angel Schats en tenslotte door de kinderen Cornelis Schats en de drie kinderen van mr Adrianus Buycx.³⁵ Het betreft hetzelfde perceel als wat in het vorige cijnsboek nog wordt aangeduid met *Op den ouden bocht*. De cijnsopvolgers van *Aert Peeters heyde* zijn Anthonis Scats Peeterssn ende Willem Meeus Ghijsseels en vervolgens Anthonis Scats Peeterssn kinderen ende Jacob Willem Meeus.³⁶

De kinderen van Peeter Aert Schats:

1. Aert (Arnoldus) Schats werd geboren te Weelde omstreeks 1525, wat is af te leiden uit het feit dat hij in 1550 staat ingeschreven aan de universiteit van Leuven, aan het 'Porcus', waar hij op 27 maart 1553 passeerde.³⁷ Hij behaalde de graad van magister, dat is de hoogste academische graad in de filosofie of theologie, volgend op het doctoraat, waarvoor een gedrukte oorspronkelijke dissertatie is vereist.³⁸ Hij specialiseerde zich in het kerkelijk recht en onderwees daarna in de abdij van Tongerlo. Hij was later kapelaan ('vice-pastor' en 'coadjutor') van Weelde (1561-1568) en was daar rekenmeester.^{39,40} Van 1561-1568 was hij bovendien rector en

²⁹ Weelde Toen en Nu, heemkundekring Nicolaus Poppelius, Ravels 1982, pg 147, 292, 336-337, 355-358.

³⁰ RAA, KA Weelde 68, f 11v.

³¹ Rapport FLDO, centrum voor Humane en Klinische Genetica, LUMC, divisie 5, zaaknummer FLDO X08-004-SC9AA, 11.9.2009. Typing sample: haplogroep Rb1 (marker P25), subhaplogroep R1b1b2 (marker M269), haplotype voor 16 STR's: dys19/14, dys389I/13, dys389II/29, dys390/24, dys391/11, dys392/13, dys385/11,17, dys438/13, dys439/12, dys437/15, dys448/19, dys456/16, dys458/18, dys635/23, ygatah4/12.

³² S. Barjesteh van Waalwijk van Doorn-Khosrovani e.a., Zonen van Adam in Nederland, Rotterdam en Gronsveld 2008, pg 29.

³³ RAA, OGA Poppel 38bis, f 15 en 93.

³⁴ ARAB Rekenkamer, 45026, cijnsboek 1466-1514, f 184v, 186v.

³⁵ ARAB, Rekenkamer 45208, f 44v.

³⁶ ARAB, Rekenkamer 45028, f 45v.

³⁷ E. de Meyer, De kapelanie van St Jan Baptist te Weelde-Straat, Taxandria, jrg 16, 1950, pg 159.

³⁸ Jozef Aerts e.a., Lille het Croatendorp, pg 159 en 505.

³⁹ RAA, KA Weelde 104.

⁴⁰ Weelde Toen en Nu, heemkundekring Nicolaus Poppelius, Ravels 1982, pg 175.

koster van de kerk van Ravels.⁴¹ Het kosterambt bracht hem jaarlijks acht Rijns gulden op. Van 1568-1576 was hij pastoor te St. Pieters-Lille.⁴² Hij stierf vóór of in 1581.⁴³

In 1563 koopt hij een erfrente van 39 stuivers jaarlijks van Willem Thomas Molenpas, met als onderpand een deel van *een stuck erffs geheten die Vennen*, gelegen op de Hegge onder Weelde.⁴⁴ Uit een Weeldse schepenakte van 1565 blijkt dat Stoffel Mathijs van Olmen dochter haar testament heeft kenbaar gemaakt aan Aert Schats.⁴⁵

In de Ravelse Rollen komt hij meerdere malen voor als aanlegger tegen verweerders over inkomsten. Bovendien wordt hij genoemd als persoon van een kaske (veldkapel) met O.L.V. altaar binnen Ravels.⁴⁶

2. Cornelis Peeter Schats werd geboren omstreeks 1527 en was getrouwd met Juetken Jan Thiels Swolfs.⁴⁷ Cornelis komt in het cijnsboek van 1514 behalve als cijnsplichtige van de gasthuissacker, ook voor als cijnsplichtige *op de vrouwen wuwer*.⁴⁸ Op 27 november 1562 is hij aanwezig als man en momber van zijn echtgenote Juetken Jan Thielman Swolffs bij de verkoop door de kinderen en kleinkinderen Swolffs aan Jannen Huijbregts⁴⁹ van huis, hof en erve, *den Wolff* geheten en gelegen te Poppel. Op 27 februari 1563 verkoopt Cornelis Peter Scats aan mr Adrianus Buycx, man en momber van Engel Peter Scats, de helft van een beempt onder Schoot. Bovendien verkoopt hij daarbij een erfweg over de *gasthuijs driessch*.⁵⁰ Omgekeerd verkoopt Engel Peeter Schats aan Cornelis 25 roeyen erffs met *eener schueren daer opstaende*, gelegen aan de Groes.⁵¹ Op 23 oktober 1565 verkoopt Cornelis Peter Scats in naam van zijn vrouw voor 19 gulden aan Willem Lambrechts haar erfdeel, toegekomen van Lijsbeth Cornelis Thiels dochter en afkomstig van Cornelis haar vader.⁵² In 1562 wordt Cornelis Scats genoemd als schepen te Weelde.⁵³ In het St Martenscijnsboek (1633-1671) worden de kinderen van Cornelis Schats en de drie kinderen van Adriaen Buycx (de man van zijn zus Engel) vermeld als cijnsplichtigen *op den ouden bocht alias geheeten de Gasthuys acker*.⁵⁴ De kinderen van Cornelis Scats worden daarin eveneens genoemd als medecijnsplichtigen *opten vrouwenwuwer*.
3. ANTHONIS PEETER SCATS, volgt onder III.
4. Engel Schats werd geboren omstreeks 1527 en overleed vóór 1581.⁵⁵ Engel wordt aangeduid in enkele aktes van 1562-1565, waarin zij o.a. een beemd koopt van haar broer Cornelis Peeter Schats⁵⁶ en een stuk land verkoopt - de Coppen hoff - aan Cornelis van den Kieboom.⁵⁷ Ze was getrouwd met Adrianus Buycx, geboren te Weelde in 1536, een telg uit een oud Weelds geslacht. Hij schreef zich in te Leuven in 1553. Adrianus werd secretaris van de dingbank Ravels. Met zijn lijfspreuk *Spes mea Deus* (Op God stel ik mijn hoop) begon hij zijn schepenboeken. Hij bleef secretaris tot 1578 en overleed voor 1581. Hun kinderen deelden in de nalatenschap van de priester Aert Schats, de oudste broer van Engel.^{58,59}

⁴¹ E. de Meyer, De kapelanie van St Jan-Baptist te Weelde-Straat, in: Taxandria jaargang 16, 1950, pg 159.

⁴² Jozef Aerts e.a., Lille het Croatendorp, pg 159 en 505.

⁴³ Willem Paulussen, Het geslacht Buycx, Vlaamse Stam, jrg 22, 1986, nr 3-4, pg 152.

⁴⁴ RAA, OGA Poppel 38bis, f 105.

⁴⁵ RAA, OGA Poppel 38bis, f 328.

⁴⁶ RAA, OGA Ravels 28, f 63, 66v, 67r, 74r, 76v, 78r, 80v, 84r, 90v, 92r, 94r, 105r, 107r, 108r, 113r, 113v, 114r, 117v.

⁴⁷ RAA OGA Poppel 38bis, f 74.

⁴⁸ ARAB, Rekenkamer 45028, f 44v.

⁴⁹ RAA, OGA Poppel 38bis, f 74.

⁵⁰ RAA, OGA Poppel 38bis, f 112.

⁵¹ RAA, OGA Poppel 38bis, f 172.

⁵² RAA, OGA Poppel 38bis, f 244.

⁵³ RAA, OGA Poppel 38bis, f 37.

⁵⁴ RAA, KA Weelde 73, St Martenscijnsboek 1633-1671, f 24v.

⁵⁵ Willem Paulussen, Het geslacht Buycx, Vlaamse Stam, jrg 22, 1986, nr 3-4, pg 152.

⁵⁶ RAA, OGA Poppel 38bis, f 112.

⁵⁷ RAA, OGA Poppel 38bis, f 298.

⁵⁸ Willem Paulussen, Het geslacht Buycx, Vlaamse Stam, jrg 22, 1986, nr 3-4, pg 152.

⁵⁹ Weelde, Toen en Nu, heemkundekring Nicolaus Poppelius, Ravels 1982, pg 167 en 176.

III. ANTHONIS PEETER SCATS werd te Weelde geboren omstreeks 1527 en overleed vóór 1610. Hij woonde op de Meir en nam de cijns over op *Aert Peeters heyde* van zijn vader,⁶⁰ die vervolgens weer door zijn kinderen wordt overgenomen.⁶¹ Vóór 1610 is Jan Anthonis Scats Peetersz († 1631) met de andere kinderen cijnsplichtig op een *huys hoff met eenen uytfanck*.⁶² Dit huis op de Meir wordt in 1610 verkocht aan Jacob Lenaerts en is wellicht het ouderlijk huis.

Op het feest van Sint Denijs in het jaar 1552 slaat Anthonis in de taveerne van Rochus Goert Anthonis te Weelde, Jan Lambregts dood.⁶³ Er is sprake van een ongelukkige samenloop van omstandigheden, waardoor Anthonis vergiffenis krijgt. Tegen zekere betaling kocht Anthonis een pardonbrief van de hertog van Brabant.

Op 19 januari 1563 leent Anthonis Peter Scats een som geld van Peter Mattheus Zannen, waarvoor hij erfrente betaalt die gevestigd is op *de Cuijlbocht*, gelegen op de Groes onder Weelde.⁶⁴

Zijn kinderen en kleinkinderen delen in 1639⁶⁵ in de nalatenschap van Barbara en Adriaen Diercx, waarbij zij erfgenamen zijn via hun moeder, zodat de conclusie gerechtvaardigd lijkt dat Anthonius Peeter Scats gehuwd was met een zus van Barbara en Adriaen Diercx. Dat lijkt bevestigd te worden door het gegeven dat de zoon van Anthonius Peeter Scats, Adriaen Schats (zie volgende generatie) opvallend vaak cijnsopvolger is van Peeter Diercx Schellekens, mogelijk een broer of de vader van Barbara en Adriaen Diercx.

De kinderen van Anthonis Peeter Scats:

1. Peeter Schats, overleden omstreeks 1617. Op 7 mei 1621 passeert voor de schepenen van Weelde de scheiding en deling van de nalatenschap van Peeter Schats tussen zijn kinderen, Anthonis, Tijelman, Pauwel voor zichzelf en de onmondige kinderen Jacop en Mathijs met hun momber Adriaen Anthonis Schats.⁶⁶

De erfenis bestaat voornamelijk uit opbrengsten van erfrenten op kapitalen. Anthonis, Tijelman, Jacop en Mathijs ontvangen elk gedurende drie jaar een erfrente op 100 Rijns gulden. De erfrenten die daarna op de uitstaande kapitalen ontvangen worden, komen in de gemeenschappelijke pot, die bestemd is om de *schulden van het sterfhuis te betalen*. Pauwel Peeter Schats komt *een halffbeeck toe, commerlois los ende vrij* met daaruit genomen *den kerckpat ende waterlaet*. Wanneer de opbrengst daarvan minder is dan de erfrente die de broers gedurende drie jaar ontvangen over de 100 Rijns gulden kapitaal, zal hij een aanvullend bedrag ontvangen uit de gemeenschappelijke kas.

De erfrenten over de kapitalen worden als volgt verdeeld.

Anthonis ontvangt erfrenten op 75 Rijns gulden aan Lenaert Stoffels⁶⁷ op zijn panden en op 25 Rijns gulden aan Willem Baijs Dijck. De rente op 50 Rijns gulden aan Lenaert Stoffels en op 40 Rijns gulden aan Jacob Goris Deens komen toe aan Tijelman Peeter Schats, die ook een jaarlijkse erfrente van 22 stuivers ontvangt op gronden en goederen van Hendrick Coenraeten Dircks. Jacop Peeter Schats komt een erfrente toe op 100 Rijns gulden kapitaal en Mathijs Peeter Schats de erfrente op 100 Rijns gulden aan Wouters Michielsens op diens panden.

Uit de erfdeling blijkt dat Anthonis, Tielman en Paauwel reeds volwassen zijn en Jacop en Mathijs onmondige kinderen zijn. Zoals reeds vermeld treedt Adriaen Antonis Schats als hun momber op.

In de aangehaalde erfdeling van 1639 treden wel Paauwel, Jacop en Mathijs als erfgenaam op, maar niet Anthonis en Tielman.

⁶⁰ ARAB, Rekenkamer 45028, f 45v.

⁶¹ RAA, KA Weelde 73, f 25r.

⁶² RAA, KA Weelde 73, f 36r.

⁶³ ARAB, Rekenkamer 644, 3^e boek, f XXv, december 1553.

⁶⁴ RAA, OGA Poppel 38bis, f 93.

⁶⁵ RAA, OGA Weelde 12, f 158, 159, 160, 171.

⁶⁶ RAA, OGA Weelde 11, f 6v, 6r, 7v.

⁶⁷ RAA, OGA Ravels, Ravelse Rollen 30, f 125r.

De kinderen van Peeter Schats:

a. Anthonis Schats, geboren omstreeks 1595, vermoedelijk overleden vóór 1639.⁶⁸

b. Thielman Schats, geboren omstreeks 1597, vermoedelijk overleden vóór 1639.

c. Paauwel Schats, geboren omstreeks 1599, overleden na 1639.

d. Jacop Schats, geboren omstreeks 1601, overleden na 1639.

Zoon van Jacob Schats: Petrus Schats, gedoopt te Weelde 5 maart 1624,⁶⁹ onwettige zoon van Jacob Schats en Joanna Petri maect schoen uit Poppel. Beiden zijn werkzaam bij de secretaris, Jacob als bediende.

e. Mathijs Schats, geboren circa 1601, overleden na 1639.

2. Magdalena Schats, overleden januari 1608. Op 28 december 1607 maakt Magdalena Anthonis Schats haar testament, in aanwezigheid van haar broers Joannes Anthonis Schats en Adrianus Schats. In het testament wordt ook melding gemaakt van een neef van Magdalena in Antwerpen.⁷⁰

3. Aert Schats, overleden vóór 1639.

Aert Schats was gehuwd met Sijken, overleden aan pest te Weelde 18 april 1601. Hij hertrouwde met Adriana Simonis Remeijs uit Balen.

Kinderen uit eerste huwelijk:

a. Adriana Schats, begraven te Weelde 11 augustus 1630, gehuwd te Weelde 18 oktober 1616 met Gerardus Jois Adriani Lemmens, geboren te Weelde in 1602, overleden te Weelde 27 juni 1637.

Hun kinderen:

aa. Joanna Lemmens, gedoopt te weelde 25 januari 1618

bb. Arnolda Lemmens, gedoopt te Weelde 10 februari 1619.

cc. Joannes Lemmens, gedoopt te Weelde 6 november 1620.

dd. Joannes Lemmens, gedoopt te Weelde 14 maart 1623.

ee. Adrianus Lemmens, gedoopt te Weelde 17 december 1624.

ff. Maria Lemmens, gedoopt te Weelde 22 oktober 1626.

gg. Anthonius Lemmens, gedoopt te Weelde 16 mei 1628.

Na het overlijden van Adriana Schats hertrouwt Gerardus Lemmens met Margareta Symons.

b. Tielmannus Arnoldi Schats, overleden vóór 1639.

c. Mayken Schats, overleden na 1639, ze trouwde in 1619 met Mathijs Jan Dilis Pos.⁷¹

Op 28 februari 1628 vermaken Mathijs Jan Dilis Pos en Mayken Aert Schats alles aan langstlevende.⁷²

d. Catharina Schats, overleden te Poppel 10 januari 1635 als Catharina uxor Guihelimi Lenaerts. Ze trouwde op 2 december 1617 met Guilelmus Leonardi Broecx uit Poppel. Willem Lenaert Broecx is gestorven te Poppel op 30 juli 1678.

Hun kinderen:

aa. Gertrudis Broecx, gedoopt te Weelde 21 oktober 1618.

bb. Arnoldus Broecx, gedoopt te Weelde 21 juni 1620.

cc. Eustachius Lenaerts, gedoopt te Poppel 7 maart 1622.

dd. Jois Lenaerts, gedoopt te Poppel 14 januari 1624.

ee. Joanna Leonardi Guilhelmi, gedoopt te Poppel 28 februari 1625.

ff. Maria Leonardi Guilhelmi, gedoopt te Poppel 13 mei 1629.

Kinderen uit het tweede huwelijk:

⁶⁸ RAA, OGA Weelde 12, f 158, 159, 160, 171.

⁶⁹ Data van vóór 1805 betreffende doop, overlijden en huwelijk te Weelde, Poppel en Ravels zijn ontleend aan de Parochieregisters van Weelde, Poppel en Ravels. aanwezig in het Rijksarchief Beveren

⁷⁰ RAA, KA Weelde 64, testament 28.12.1607.

⁷¹ RAB, Parochieregister van Weelde, Doopboek 1619: op 13 oktober 1619 is Maria Arnoldi Schats, bruid van Mathie Jois Dilis, meter bij de doop van Catharina Houtermans.

⁷² RAA, OGA Ravels 31, Ravelse Rollen f 29r .

- e. Catharina Schats, gedoopt te Weelde 26 maart 1606, overleden na 1639. Ze was getrouwd met Nijs Adriaen Swaenen.
4. ADRIANUS SCHATS, volgt onder IV.
5. Jan Anthonis Scats is begraven te Weelde op 17 februari 1631. In het begraafboek van Weelde, staat bij zijn begrafenis genoteerd *Jan Antonis Scats Weldensis dedit sacello 30 St. en die H. Geestkijnderen een vierdel roggen semel gebacken*. Joannes Anthonis Schats treedt in 1607⁷³ op als getuige bij het testament van zijn zus Magdalena. In 1616 is hij getuige bij het huwelijk van Gerardus Jois Adriani Lemmens en Adriana Arnoldi Schats.⁷⁴ Tussen 1598 en 1620 betaalt Joannes Anthonis Schats voor jaargetijden aan de kerk.⁷⁵ In het St Martenscijsboek wordt Jan Anthonis Schats samen met de kinderen van Aert Schats (zijn broer) vermeld als cijnsplichtige *opten Boenhoff*. De Boenhoff is eigendom geworden door koop van Adriaen van Hubbelen.⁷⁶ Jan Anthonis Schats en Aert zijn broeders kynderen zijn eveneens cijnsplichtig op een *uytfanck aen haer huys*. Ook hier zijn ze cijnsopvolger van Adriaen van Hubbelen.⁷⁷ Van Jan Anthonis Scats is één dochter bekend:
- a. Catharina Schats, begraven te Weelde 27 januari 1674, getrouwd te Weelde in november 1620 met Coenrardi Henric Coenrardi, overleden te Weelde 29 januari 1647. Zijn familienaam was Vermeeren. Dat blijkt o.a. uit de erfdeling van 1679, waarin de kinderen de nalatenschap regelen.⁷⁸
- Hun kinderen:
- aa. Joannes Coenrardi Henrici, gedoopt te Weelde 20 maart 1622, overleden te Weelde 12 december 1686, gehuwd met Maria Jan Joost Kemps, overleden te Weelde 19 juli 1700.
- bb. Anthonius Coenrardi Henrici, gedoopt te Weelde 5 september 1624, begraven te Weelde 31 januari 1633.
- cc. Hubertus Coenrardi Henrici, gedoopt te Weelde 15 december 1626.
- dd. Hubertus Coenrardi Henrici, gedoopt te Weelde 11 maart 1628, begraven te Weelde 26 december 1686.
- ee. Martinus Coenrardi Henrici, gedoopt te Weelde 3 april 1630, begraven te Weelde 31 maart 1688.
- ff. Anthonia Coenrardi Henrici, gedoopt te Weelde 8 februari 1635, begraven te Weelde 12 mei 1693.
6. Angela Schats, overleden na 1639. Op 19 juli 1584 schenkt Jan Roo van Uytrecht, getrouwd met Antonia Roeland, aan Engelken Anthonis Schatsdochter *wonende in den dorpe van Welle* voor goede diensten rente die gevestigd is *op een groot huis in de Meere*.⁷⁹ Met Welle wordt hier Weelde bedoeld en met de Meere de Meir. Mogelijk woonde Angela na haar huwelijk in Lier of directe omgeving want in 1639 wordt zij bij de verdeling van de nalatenschap van Barbara en Adriaen Diercx vertegenwoordigd door haar schoonzoon Johan Vander Geest. De volmacht daarvoor is gepasseerd voor notaris Van Beenen te Lier op 22 oktober 1639.⁸⁰

⁷³ RAA, KA Weelde 64, testament 28.12.1607.

⁷⁴ RAB, Parochieregister Weelde, huwelijk 18 oktober 1616.

⁷⁵ RAA, KA Weelde 69, f 25.

⁷⁶ RAA, KA Weelde 73, f 31r.

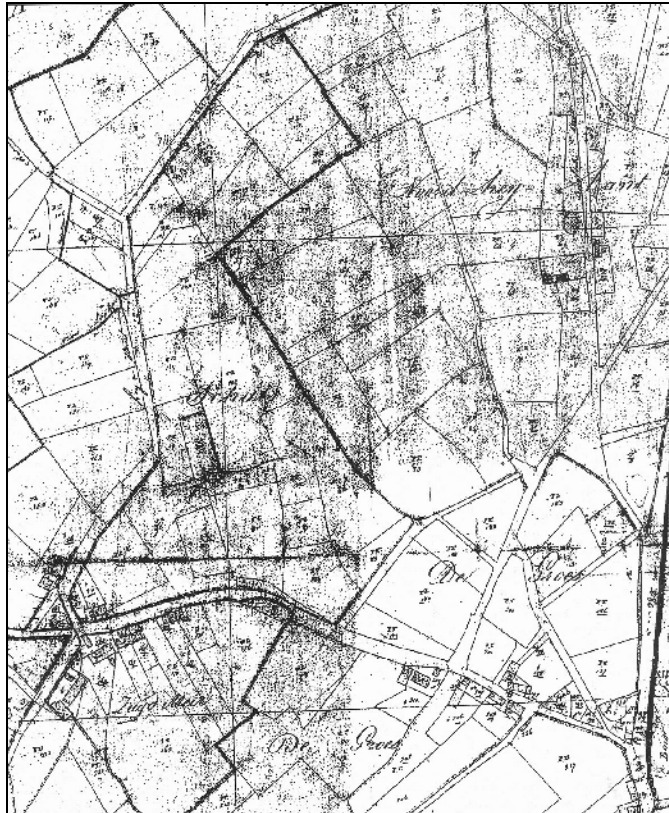
⁷⁷ RAA, KA Weelde 73, f 3v.

⁷⁸ RAA, OGA Weelde 15, f 3.

⁷⁹ SAA, Schepenbrieven Antwerpen 1554, nr 380, f 567v.

⁸⁰ RAA, OGA Weelde 12, f 158, 159, 160, 171.

Kadasterkaart uit 1833



De eerste drie generaties Schats hebben op de Meir gewoond. Hun sporen zijn door de eeuwen heen bewaard gebleven in de vorm van toponiemen. Het toponiem *Schats*, als een deel van de Meir, komen we tegen vanaf 1698. Het gaat om *een partij akkers in de Meir alhier genaemt het Schats*.⁸¹ Dit deel van de Meir wordt ook op de eerste kadasterkaart van 1833 als zodanig aangegeven (zie afbeelding hierboven). Saillant gegeven is dat op de kadasterkaarten van Weelde anno 2003 de naam Schats nog altijd gebruikt wordt om dit deel van de Meir aan te geven, zodat het een op papier gebruikte naam voor een deel van een gehucht is geworden. In de volksmond wordt de naam 'het Schats' voor dit deel van de Meir niet meer gebruikt.

In 'het Schats' moet ook de *schatsacker* gelokaliseerd worden, die we tegenkomen van 1621 tot 1788, o.a. in de schepenregisters van Weelde.⁸² De *schatsacker* moet gelegen hebben in 't Schats en wel aan de Heystraat, de weg ten westen van 't Schats. De zuidwestpunt van het Schats komen we vanaf 1641 tegen als de *Schatshoek*.⁸³

De hiervoor vermelde toponiemen verwijzen onmiskenbaar naar de familienaam Schats. Een opmerkelijk gegeven is, dat, vóórdat Aert Schats zich in Weelde vestigde, het toponiem *schat* (*scat*, *scatte*) reeds in Weelde voorkomt. In 1452 is er in Weelde sprake van een *stuck erfs geheiten den scatacker houdende omtrent acht lopensaet luttel myn of meer, liggende tusschen erva wijlen Cathelijne Svolders, toehorend mettertijt Jacne fyers ende metter ander zijden oesten aen den molenwech*.⁸⁴ In 1331 werden de gemeeynten van Esbeek (Hilvarenbeek), de Mierden en Weelde afgegrensd *usque Scatputte ab illo loco usque Tulden after Decker Steetenputte, ab illo supra Coevoert*.⁸⁵ In 1405 duiken de "schatputten" op in een proces tussen Esbeek, de Mierden en Weelde

⁸¹ RAA, OGA Weelde 16, f 46v; OGA Weelde 18, f 120r; OGA Weelde 21, f 228r; KA Weelde 59, f 4r.

⁸² RAA, OGA Weelde 11, f 17r; OGA Weelde 13, f 147v en 321v; OGA Weelde 15 f 191v, 191r, 194r; OGA Weelde 18, f 26v

⁸³ RAA, OGA Weelde 12, f 209r, KA Weelde 72, VI, f 1v.

⁸⁴ Archief Abdij Korsendonk nr 178, schepenbrief Weelde 1452, Bisschoppelijk archief Antwerpen.

⁸⁵ D.Th. Enklaar, Gemeene gronden in Noord-Brabant in de Middeleeuwen, Utrecht 1941.

over het gebruik van de "gemeene gronden".⁸⁶ Er lijkt geen enkel verband te bestaan tussen het voorkomen van deze toponiemen en de familienaam. Dat is opvallend, omdat noch de familienaam, noch het toponiem veelvuldig voorkomen.

IV ADRIANUS (ADRIAEN) SCHATS werd te Weelde geboren omstreeks 1570 en is daar overleden op 5 augustus 1651. Hij heeft zich zeer waarschijnlijk op de Hegge gevestigd, een gehucht ten oosten van de Meir. Daarbij valt op dat Adriaen Schats diverse keren cijsn-opvolger is van Peeter Diericx Schellekens: een huis op de Hegge aan de Winkel,⁸⁷ een huis aan de Straat,⁸⁸ de dystelakker op de Hegge,⁸⁹ de Maesdries⁹⁰ (ook op de Hegge), en een *uytfanck* achter het huis van Peeter Diericx Schellekens aan de Heeze⁹¹ (de noordkant van de Hegge). Bovendien is er de akte uit 1639⁹² waarbij Adriaen Schats en zijn broers en zussen via moeders kant erfgenamen zijn van Barbara en Adriaen Diericx (zie vorige generatie). Het lijkt er dus op dat de moeder van Adriaen Schats ene Dierckx Schellekens was en dat Adriaen zich dankzij de familie van zijn moeder op de Hegge heeft gevestigd. Ook zijn zoon Anthonius heeft daar gewoond, evenals diens zoon Adriaen en kleinzoon Nicolaus (zie volgende generaties).

Ook uit het Zetboek van Weelde uit de 17^e eeuw⁹³ blijkt de verbondenheid met de Hegge. Daarin worden voor Adriaen Schats op de Hegge vermeld: een *dries* (94 roeden), een *acker* (166 roeden), *lant* (95 roeden), *heyde en weyde* (62 roeden), *huys, hof en dries* (218 roeden), *rijth* (58 roeden) en een *heyvelt* (92 roeden).

We zagen Adriaan Anthonis Schats reeds als getuige in 1607 bij het testament van zijn zus Magdalena.⁹⁴ Bij de erfdeling tussen de kinderen van zijn broer Peter treedt hij in 1621 op als momber van de onmondige kinderen Jacop en Mathijs.⁹⁵

Het manuaal van Albertus Jacobus van Boxtel vermeldt aan het begin van de 17^e eeuw Adriaen Schats.⁹⁶ Het rekeningenboek der kerkmeesters vermeldt in 1630 Adriaen Schats.⁹⁷ De index van het cijsnboek van Henry Corneval (17^e eeuw), heer van Weelde, vernoemt Adriaen Schats.⁹⁸ In 1643 wordt hij vermeld als Heilige Geestmeester.⁹⁹

In 1632 wordt Adriaen Schats vermeld als oudoom van de wezen van Maerten Aert Schats bij de *uitcoop* in plaats van scheiding en deling tussen Geeraert Hans Adriaen Lemmens (hertrouwd met Margareta Symons) en zijn kinderen verwekt bij Maerten Aert Schats.¹⁰⁰

Op 13 juni 1635 zijn er rekeningen van Cornelis van den Nouwland, secretaris te Boxtel en notaris voor zijn optreden voor Jan Mathijs Eelens en Jan Deens, beiden schepenen van Weelde, in de zaak Adriaen Schats.¹⁰¹ Met de zaak wordt wellicht het proces bedoeld dat in 1633 tegen Adriaen Schats gevoerd is.¹⁰² Op 16 februari 1633 wordt Adriaen Schats te Brussel gedagvaard voor de Raad van Brabant, voor een zaak die is aangespannen door de schepenen van Weelde en Poppel. Adriaen Schats had bij de vrouwe van Weelde en Poppel geklaagd over de schepenen die hem *zouden beschaedigen, overvallen en bederven met dubueise vonnisse*. De schepenen zouden ten onrechte,

⁸⁶ RAA, OGA Weelde, inv.nr 9, nr 78, f 1r.

⁸⁷ RAA, KA Weelde 73, f 11r en 28r.

⁸⁸ RAA, KA Weelde 73, f 11v.

⁸⁹ RAA, KA Weelde 73, f 11v.

⁹⁰ RAA, KA Weelde 73, f 12r en 27v.

⁹¹ RAA, KA Weelde 73, 21v.

⁹² RAA, OGA Weelde 12, f 158, 159, 160, 171.

⁹³ RAA, OGA Weelde 41.

⁹⁴ RAA, KA Weelde 64, testament 28.12.1607.

⁹⁵ RAA, OGA Weelde 11, f 6v, 6r, 7v.

⁹⁶ RAA, KA Poppel 147, f 8.

⁹⁷ RAA, GA Poppel 115, f 275, f 278, f 279.

⁹⁸ RAA, OGA Weelde 49.

⁹⁹ RAA, KA Weelde 154, akte 18 juli 1643.

¹⁰⁰ RAA, OGA Weelde 12, f 32v.

¹⁰¹ RAA, OGA Weelde 72.

¹⁰² ARAB, Raad van Brabant, 767, f 59-61.

ten laste van zijn goederen, een erfbrief gemaakt hebben voor zes vierdelen koren, terwijl hij maar het derde part daarvan schuldig was. Deze schriftelijke klacht had hij *overgegeven aen jonker Ph(i)l(ippu)s van Ophen als agent van de vrouwe van Weelde en Poppel*. De aangeklaagde schepenen betitelen deze aantijging en *dijergeleijcke calomnien* (calomniën = kwaadsprekerij) als *onwaerachtich* en oordelen dat zij *daerdoor in hunne eeren goeden naeme en faeme grootel(ijks) waeren gelederd*.

Adriaan Schats verschijnt niet op de zitting. Ook de twee daaropvolgende dagvaardingen legt hij naast zich neer. Als de Raad constateert dat *den voors(chreven) ged(aeg)h(de) en ende herd(aeg)h(de) van thoon ende bewijsinge is versteken*, wordt hij op 17 december 1633 veroordeeld *te compareren int gehucht van Weelde voors(chreven) ende aldaer bloots hooffs op zijne knijen te vercleren dat hij t'onrechte over de voors(chreven) imp(etrant)en* (= eisers) *aende Vrouwe van Weelde en Poppel voors(chreven) off haeren agent heeft geclaeght, biddend daernaer Godt, de justitie ende voors(chreven) imp(etrant)en vergiffenisse*.

Daarnaast zal de schriftelijke klacht van Adriaen Schats worden verscheurd en dient hij zestig gulden te betalen, de helft ten behoeve van de kerk en de helft ten behoeve armen van Weelde en Poppel. Bovendien wordt hij veroordeeld tot het betalen van de proceskosten.

Adrianus Schats werd begraven in de St Michielskerk voor het Maria-altaar.¹⁰³ Het begraven in de kerk kwam in zwang vanaf 1637. Tot 1780 werden er 263 mensen in de kerk begraven.¹⁰⁴ Aan het begin van de 19^e eeuw kende de St Michielskerk dus een indrukwekkende zerkenvloer. Helaas brak er op 22 augustus 1841 een brand in de kerk uit, waardoor de grafstenen in de kerk *teenemael vernield en gesprongen zijn*. Slechts 14 zerken bij de ingang van de kerk bleven gespaard.¹⁰⁵

Adriaen Schats was gehuwd met Maria Petri Van Beeck, begraven te Weelde 28 augustus 1641.

Hun kinderen:

1. Maria Schats, geboren te Weelde omstreeks 1600.
2. ANTHONIUS SCHATS, volgt onder V.
3. Govaert Schats, begraven te Turnhout 21 maart 1665. Bij de erfdeling van zijn ouders tussen hem en zijn broer Anthonius, werd een deel van het ouderlijk huis, namelijk een kamer, door Govaert afgebroken en mee naar Turnhout genomen.¹⁰⁶ Govaert Schats was gehuwd met Dingtken (Dimpna) Wils. Hun kinderen:¹⁰⁷
 - a. Ignatius, gedoopt te Turnhout 28 oktober 1643, pastoor te Oud-Turnhout, pastoor op het begijnhof te Herenthals, overleden te Herenthals.¹⁰⁸
 - b. Jacobus Antonius Schats, gedoopt te Turnhout 26 september 1645.
 - c. Adrianus Schats, gedoopt te Turnhout 6 oktober 1647.
 - d. Maria Schats, gedoopt te Turnhout 23 januari 1650.
 - e. Petrus Schats, gedoopt te Turnhout 8 oktober 1652.
 - f. Franciscus Schats, gedoopt te Turnhout 1 april 1655.
 - g. Theresia Schats, gedoopt te Turnhout 16 april 1658.
 - h. Anna Schats, gedoopt te Turnhout 21 december 1661.
4. Adriana Schats, overleden te Weelde 7 oktober 1635 aan pest. De plechtige uitvaart vond plaats op 14 juli 1636 toen de pestepidemie was uitgewoed.
5. filius, gedoopt te Weelde 11 mei 1608.
6. Maria Schats, gedoopt te Weelde 9 december 1612.

¹⁰³ RAB, Parochieregisters Weelde, begrafenissen 5 augustus 1651.

¹⁰⁴ Louis Schats, Begraven te Weelde, in *De Drie Goddeelijke Deugden*, 5^e jaargang, 15 maart 2001.

¹⁰⁵ Weelde Toen en Nu, heemkundekring Nicolaus Poppelius, Ravels 1982, pg 333.

¹⁰⁶ RAA, OGA Weelde 13, f 222; OGA Weelde 15, f 25v.

¹⁰⁷ SAT, Parochieregisters St Pieter Parochie Turnhout.

¹⁰⁸ J.E. Jansen, Turnhout in het verleden en het heden, Turnhout 1905, deel 2, pg 199.

V ANTHONIUS SCHATS is geboren te Weelde omstreeks 1603 en overleed daar op 25 april 1682. Op 27 november 1642 trouwde hij met Maria van Gestel, geboren te Poppel en begraven te Weelde 10 augustus 1655, dochter van Adrianus Jacobi Gestels en Elisabeth Martini Goris. Bij het huwelijk met Maria van Gestel in 1642¹⁰⁹ wordt Anthonius door de pastoor *Godefridius Adriani Schats* genoemd. In de doopaktes van zijn kinderen is er steeds sprake van Anthonius Schats. Waarschijnlijk heeft de pastoor bij het huwelijk per vergissing Godefridius genoteerd, de broer van Anthonius, die elders Govaert wordt genoemd.

Voor het huwelijk is dispensatie verleend door de bisschop van Antwerpen, omdat het echtpaar de drie roepen in de kerk niet had gehad. Waarom het huwelijk zo'n haast had is niet bekend. Het eerste kind - Maria - is gedoopt een jaar na het huwelijk.

Anthonius Schats woonde op de Hegge, hoogstwaarschijnlijk aan de Hoek.¹¹⁰ Op 1 juli 1652 koopt Anthonius van zijn broer Govaert de helft van een huis op de Hegge, waarschijnlijk het ouderlijk huis.¹¹¹ Uit een akte van 1678¹¹² blijkt dat Govaert aan zijn broer zijn deel van het ouderlijk huis verkocht heeft, met uitzondering van een kamer. Deze werd door Govaert afgebroken en mee naar Turnhout genomen, waar hij woonde. Het huis met de grond had een oppervlak van 230 roeden. Bovendien kocht Anthonius van zijn broer de *Maesdries* (110 roeden), de *Dijstenacker* (150 roeden), den *Meuwenbocht* (100 roeden) en *aende plaets een driessen groot 40 of 50 roede*. De totale koopsom bedroeg 840 Rijns gulden. De Maesdries en de Dijsselacker (ook Dijstenacker, Dijse acker) waren beide gelegen in de Hegge, aan de Hoek. Ze zijn in het bezit van vader Adriaen Schats gekomen via de familie Diercx Schellekens. De Meeuwenbocht lag in de bocht aan de verbindingsweg tussen de Hoek en de Schootseweg.¹¹³ De Maesdries was een strook weide en akkerland, ten noorden van het Straatloopke, dat door de Hegge loopt. Anthonius Schats heeft daar in de loop der jaren steeds meer delen van de Maesdries in bezit gekregen. Allereerst het aandeel dat hij van zijn broer koopt in 1652. Vervolgens koopt hij in 1662 een deel van de Maesdries van Adriaen Jan Peeter Dilen.¹¹⁴ Bovendien koopt hij in 1671 een deel in de Maesdries ter groote van 45 roeden en 5 voet voor 150 gulden van de kinderen van Peeter Havermans.¹¹⁵

In 1653 kopen Anthonius Schats *et suis* een akker in de Hegge van Dilis Van Beeck, gehuwd met Lucia Jan Peeters.¹¹⁶

Op 12 december 1675 is er een verkoop van *haef ende meubilaire goederen* door Anthonis Schats en dezelfde dag verhuren Anthonis Schats met zijn zoon Merten, zijn schoonzoon Jasper Vandenbroeck en zijn vrouw Marij een *huys en hoff* aan Willem Luyten.¹¹⁷

Anneke Jan van Aelst doet op 11 maart 1676 een betaling aan Anthonis Schats.¹¹⁸

In een cijnsboek van 1680-1690¹¹⁹ komt Anthonius Schats, met vaak zijn kinderen als cijnsopvolger, veelvuldig als cijnsplichtige voor op land en goederen op de Hegge, zowel voor oude cijnzen (*census vetus*) als nieuwe cijnzen (*census novus*). Wat de *census vetus* betreft: voor de helft op een *huys, hoff de waspoel aangelegen*, met Thomas Vromans *cum suis* als de andere cijnsplichtige, op *halff de Wildert, geheeten 't Simpels*, met Adriaen Havermans kinderen, op een *huys hoff cum pertinentiis*, op *den dijsse acker*, op *huys hoff aen stede*, op *huys hoff aende stede geheeten de maes dries* en op een *uytfanck achter aen sijn huys*, groot 16 voeten, noordwaarts aan *sheerenstraet*. In alle gevallen waren zijn kinderen cijnsopvolger. De cijnsplicht op *halff de Wildert*

¹⁰⁹ RAB, Parochieregisters Weelde, huwelijken 27 november 1642.

¹¹⁰ RAA, OGA Weelde 15, f 25v; KA Weelde 135, f 20 en 21.

¹¹¹ RAA, OGA Weelde 13, f 222.

¹¹² RAA, OGA Weelde 15, f 25v.

¹¹³ Laurent Woestenburg, *De Toponymie van Weelde*, Leuven 1958; onuitgegeven, pg 199, 322, 325

¹¹⁴ RAA, OGA Weelde 14, f 19r.

¹¹⁵ RAA, OGA Weelde 14, f 171r.

¹¹⁶ RAA, OGA Weelde 13, f 244v.

¹¹⁷ RAA, OGA Poppel 115 vonnisboek 1671-1680.

¹¹⁸ RAA, OGA Weelde 14, f 279.

¹¹⁹ RAA, KA Weelde 74.

werd door Anthonius Schats reeds betaald in 1668.¹²⁰ De cijnsplicht op de Waspoel werd later genoteerd voor de kinderen Adriaen Havermans samen met de kinderen Anthonis Schats, Thomas Vromans met de kinderen en Jan Peeter Vromans *cum suis*. De Waspoel was een kleine poel in het gebied waar De Hoek uitkomt op de Hegge. Naast oude cijzen treffen we de volgende notities aan voor nieuwe cijzen. Op *huys hoff eertijts nu een wijde genaemt Maes dries*, aangeworven door Anthonis Schats door koop waarbij de respectievelijke cijnsopvolgers zijn Anthonis Schats en Jan van Gestel en vervolgens de kinderen Anthonis Schats. Daarnaast een cijns voor Anthonis Schats kinderen en Jacomijntje van Gestel kinderen voor de helft *opt froessel eenen beemt oisten aende A oft vroente*, waarbij de erfgenamen van Peter Michielssen de andere cijnsplichtigen zijn. In 1678 was Anthonis schepen te Weelde.¹²¹ In 1661 wordt hij lid van het St Anna Gilde te Poppel.¹²² Behalve via zijn vader heeft hij ook bezittingen geërfd via zijn vrouw van Adriaen van Gestel, zijn schoonvader, o.a. de helft van een huis aan de Waspoel, 't Simpels en de helft van een beempt op 't Froessel.

De kinderen van Anthonius Schats en Maria van Gestel:

1. Maria Schats, gedoopt te Weelde 15 november 1643 en daar overleden op 10 mei 1716.
Zij trouwde te Weelde op 3 mei 1667 met Gasper Theodori int Broeck, geboren te Ravels en begraven te Weelde op 10 januari 1705. In 1704 kopen Jesper Dirckx van den Broeck en Maria Schats in Weelde een huis, hof en aangelag en een daaraan gelegen akker van de kinderen van Thomas Vromans voor 625 gulden.¹²³
Hun kinderen:
 - a. Lucia Diricx van den Broek, gedoopt te Weelde 20 november 1667, begraven te Weelde 23 november 1667.
 - b. Elisabeth Diricx van den Broek, gedoopt te Weelde 20 november 1667, begraven te Weelde 23 november 1667.
 - c. Lucia Diricx van den Broek, gedoopt te Weelde 25 februari 1669, begraven te Weelde 7 april 1731. Ze was getrouwd met Goris Lambert Lurinx.
 - d. Anna Diricx van den Broek, gedoopt te Weelde 26 juli 1673, begraven te Weelde 23 september 1675.
 - e. Theodorus Diricx van den Broek, gedoopt te Weelde 22 juli 1677, begraven te Ravels 29 mei 1744. Hij was getrouwd met Adriana Walter Hendricks.
 - f. Maria Diricx van den Broek, gedoopt te Weelde 22 december 1682.
Bij de volkstelling van 1693¹⁵ wonen de twee jongste kinderen – Dirck en Maria – thuis.
2. Martinus Schats, gedoopt te Weelde 19 november 1648.
Martinus komen we alleen tegen bij een verkoop in 1675 als Merten, zoon van Anthonius Schats¹²⁴.
3. Infans Antonius Schats, begraven te Weelde 24 juni 1653 onder vermelding 'ab obstetrice baptisatus'.
4. ADRIANUS SCHATS, volgt onder VI.
5. Antonius Schats, gedoopt te Weelde 3 februari 1656.
In het gezin Schats-Van Gestel is op 3 februari 1656 Antonius gedoopt, van wie in de archieven verder geen spoor is terug te vinden. Anderzijds is van Adrianus, de volgende voorvader (zie volgende generatie), die trouwde met Elisabeth Hessels, geen doopakte te vinden, noch in Weelde, noch in Poppel, Ravels of Baarle-Hertog. Aangezien Elisabeth Hessels geboren is in

¹²⁰ ARAB, Office Fiscal, nr 360, Weelde.

¹²¹ RAA, OGA Weelde 24, f 3.

¹²² RAA, KA Poppel 94.

¹²³ RAA, OGA Weelde 16, f 171r

¹²⁴ Zie voetnoot 116.

1656, mogen we veronderstellen dat Adrianus ook van die leeftijd is. Zou Adrianus dus bij de doop als Anthonius zijn opgetekend?

6. Elisabeth Schats, gedoopt te Weelde 22 juli 1661.

Elisabeth is begijn geweest te Turnhout en is in 1698 te Weelde overleden, waarna haar lichaam naar Turnhout is overgebracht: Het begrafenisboek van Weelde vermeldt op 18 augustus 1698: *Elisabeth Schats, begina Thurnoutana hic obita cadaver in Thurnout. Solverunt mihi et Ecclesia Jura uit tenebantur iuxta.*

VI ADRIANUS SCHATS is mogelijk als Antonius gedoopt te Weelde op 3 februari 1656, zie de opmerking bij de vorige generatie onder Antonius Schats. Adrianus is begraven te Weelde op 22 mei 1715.

Adriaen Schats was landbouwer op de stede in de Hegge, afkomstig van zijn vader.

Bij de volkstelling van 28 november 1693 wordt hij vermeld met zijn vrouw Elisabeth en hun twee kinderen Maria en Jenneke (= Joannes).¹²⁵

Het cijnsboek van Poppel geeft op 1 oktober 1696: Christiaen Christiaens en Adriaen Schats met Elisabeth van Gestel voor Adriaen Corsten, Jan Janssen en Huybert Janssen van Gestel.¹²⁶

Het zetboek van Weelde van het einde van de 17^e eeuw¹²⁷ vermeldt voor Adriaen Schats: een *ackerken 89 roeden*, afkomstig van Jan Van Eel; een *ackerken met een driessen daer teneynde 291 roeden*, afkomstig van Jacob Deens; een *acker van 361 roeden*, een *ackerken daer neffens 114 roeden*, afkomstig van Nicolaes Debont; een *acker het Geerslant 96 roeden*, afkomstig van de kinderen Cornelis Vandenbroeck; een *acker 194 roeden en een dries achter de schuer 162 roeden*, afkomstig van Cornelis Deens; een *huys, hoff, lant en dries daeraen 104 roeden*, afkomstig van Cornelis Deens; een *huys, hoff en dries 183 roeden*, een *dries het heycken 133 roeden*, afkomstig van Jacob Deens; een *acker het Simpels 161 roeden*; een *parcheel soo lant als weyde het Wincheltien 83 roeden*, gelegen in de Hegge (gaat later naar zijn zoon Norbert Schats). Bovendien worden voor Adriaen Schats en de andere erfgenamen van Adriaen Gestel vermeld: *huys, hoff ende aengelege erve soo lant als groese 278 roeden* (later de kinderen Anthonis Schats 92 roeden), *het land in de oude gansepoel 371 roeden* (later naar Adriaen Schats en Jan van Gestel 92 roeden, de kinderen Antoon Schats 186 roeden en Norbert Schats 79 roeden). Voor Adriaen Schats en Jasper Dircx Vandenbroec (zijn zwager): *1/4 in een acker 62 roeden*, een *dries 126 roeden en een ackercke 125 roeden*, een *acker gecomen van Peeter van Beeck groot 130 roeden*, een *stuck dries de Hooge Driessen 216 roeden*.

De dorpslegger en meetboek van Poppel 1691¹²⁸ vermeldt voor Adriaen Schats *voor zijn wouwe goet den boesbeempt 130*, *het driesken aan den bocht 45*, *de 1/2 aenstede*, *1/3 van de oisterhout 122*, *den berkenhoff 133 en een acker in de bocht 80 roeden*.

Op 27 augustus 1742 is er sprake van de onverdeelde stede van wijlen Adriaen Schats.¹²⁹ Op 26 februari 1743 is de scheiding en deling van de stede in de Hegge, achtergelaten door Adriaen Schats en Anneke Cuypers, ouders van de volgende comparierenden: Elisabeth Schats, Nicolaes Schats en Antonius Schats aan de ene kant en Adriaan Noyens man en momber van Maria Schats aan de andere kant. Daarbij krijgt Adriaan Noyens een perceel in de Hegge, genaamd het Simpels, een perceel het Rietschot en een perceeltje in de Hooge Driessen. Elisabeth, Nicolaes en Antonius Schats erven de *voorschreven stede mette goederen daeraen gelegen uitgezonderd de 3 parcelen bevallen aen Adriaen Noyens*.¹³⁰

Adrianus Schats trouwde te Poppel met Elisabeth Hessels, gedoopt te Poppel op 2 november 1656, begraven te Weelde op 18 juli 1898, dochter van Jan Jan Hessels en Catharina Nicolaas Laureyssen,

¹²⁵ ARAB, Office Fiscal nr 360.

¹²⁶ Abdijarchief Tongerlo, cijnsboek 85.

¹²⁷ RAA, OGA Weelde 41: f 40r, 40v, 41r, 41v, 42r, 75v, 79r, 80v, 81v, 88r, 93r.

¹²⁸ RAA, OGA Poppel 32, f 49v.

¹²⁹ RAA, OGA Weelde 22, f 87r.

¹³⁰ RAA, OGA Weelde 21, f 79.

Kinderen uit dit huwelijk:

1. Maria Schats, gedoopt te Weelde op 6 november 1687, begraven te Weelde op 26 november 1687.
2. Antonius Schats, gedoopt te Weelde 8 november 1688, begraven te Weelde 27 november 1688.
3. Maria Schats, gedoopt te Weelde 17 oktober 1689, begraven te Weelde 11 november 1763, trouwde te Weelde op 25 februari 1713 met Adrianus Noijens, (Noiens, Noeyens, Noys), zoon van Wouter Jan Noys uit Ravels en van Cathalijn Lambrechts van der Aa. In 1716 kocht Adriaen Noyens voor f 961.12.0 een *stede aende Hegge*.¹³¹ In 1743 verkrijgt hij uit de erfdeling van Maria Schats en haar broers en zus drie percelen in de Hegge: *het Simpels, het Rietschot* en een perceeltje in *de hooge driessen*.¹³² In 1728 werden Maria Schats en Adraen Noyens in het testament van Joannes Schats (broer van Maria) al bedacht met een weiland te Poppel, *den Boschbeempt* geheten.¹³³ In 1752 laat Elisabeth Schats, de jongste halfzus van Maria Schats, 7 gulden na aan de kinderen van Adriaen Noyens.¹³⁴

Hun Kinderen:

- a. Catharina Noyens, gedoopt te Weelde 3 december 1713.
 - b. Adrianus Noyens, gedoopt te Weelde 4 februari 1716.
 - c. Joannes Noyens, gedoopt te Weelde 22 oktober 1717.
 - d. Walterus Noyens, gedoopt te Weelde 28 november 1720.
 - e. Elisabeth Noyens, gedoopt te Weelde 3 november 1722.
 - f. Elisabeth Noyens, gedoopt te Weelde 9 juni 1724.
 - g. Maria Noyens, gedoopt te Weelde 9 december 1726.
 - h. Josephus Noyens, gedoopt te Weelde 7 juli 1728.
 - i. Maria Noyens, gedoopt te Weelde 29 februari 1730.
 - j. Waltherus Noyens, gedoopt te Weelde 16 december 1734, overleden te Weelde 26 mei 1817. Hij was getrouwd met Anna Vromans.
4. Joannes Schats, gedoopt te Weelde op 28 december 1692, begraven te Weelde op 5 februari 1731. Joannes bleef ongetrouwd en woonde waarschijnlijk in bij zijn broer Nicolaus met wie hij in 1728¹³⁵ een laatste wilsbeschikking vastlegt, waarin alles wordt nagelaten aan de langstlevende.
5. NICOLAUS SCHATS, volgt onder VII.
Adrianus Schats hertrouwde te Weelde op 27 juli 1701 met Anna Cuypers, gedoopt te Ravels 28 juni 1666, begraven te Weelde 7 mei 1727, dochter van Bartholomeus Cuypers en Maria Adriaensen. Kinderen uit dit huwelijk:
6. Josina (Josepha) Schats, gedoopt te Weelde 19 maart 1703, begraven te Weelde 14 januari 1722.
 7. Antonius Schats, gedoopt te Weelde 12 januari 1707, begraven te Weelde 23 juli 1766. Hij trouwde te Weelde op 19 juni 1734 met Elisabeth van de Heuvel, gedoopt te Weelde 19 november 1712, begraven te Weelde 13 april 1783, dochter van Adrianus van den Heuvel en Anna Jan de Bie.
Na zijn huwelijk in 1734 nam Anthonius de ouderlijke stede op de Hegge over van zijn broer Nicolaus, die pachter werd van de Pastorale hoeve (zie volgende generatie). Waarschijnlijk bleef Anthonius op de ouderlijke stede boeren tot zijn dood in 1766, maar in ieder geval tot 1764.¹³⁶

¹³¹ L.W.F. Adriaenssen, *Genealogie Van den Nieuwenhuysen 1400-1800*, 's Hertogenbosch 1988, pg 441.

¹³² RAA, OGA Weelde 21, f 79.

¹³³ RAA, OGA Weelde 19, f 61-62

¹³⁴ KA Weelde 65, 27.3.1752.

¹³⁵ RAA, OGA Weelde 19, f 61-62.

¹³⁶ RAA, KA Weelde 101, f 25.

De kinderen van Anthonius Schats en Elisabeth van den Heuvel:

- a. Doodgeboren kind op 19 april 1735.
- b. Doodgeboren kind op 23 januari 1738.
- c. Adrianus Schats, gedoopt te Weelde 15 februari 1741, begraven te Weelde 23 januari 1774.
- e. Josephus Schats, gedoopt te Weelde 12 oktober 1744.
- f. Anna Maria Schats, gedoopt te Weelde 27 februari 1746, begraven te Weelde 24 maart 1747.
- g. Anna Maria Schats, gedoopt te Weelde 1 november 1748, begraven te Weelde 20

oktober 1791. Zij trouwde te Weelde op 5 februari 1781 met Henricus van der Meys, afkomstig uit Moergestel, zoon van Michael van der Meijs uit Boxtel en Joanna van Gestel uit Oirschot. Zij kregen een dochter:

- aa. Joanna Elisabeth van der Meys, gedoopt te Weelde 21 juni 1791, overleden te Weelde 26 oktober 1816.

In het gezin Van der Meys-Schats werden bovendien twee kinderen dood geboren wel op 15 augustus 1785 en 4 maart 1787.

- 8. Elisabeth Schats, gedoopt te Weelde 3 mei 1709, begraven te Weelde 23 januari 1762.

In 1752 maakt Elisabeth haar testament op.¹³⁷ Ze woont dan in bij haar broer Antoon.

Haar broer Antoon erft alle goederen, de kinderen van haar halfbroer Nicolaas erven samen 7 gulden, evenals de kinderen van haar zwager Adraan Nooijens.

VII. NICOLAUS SCHATS is gedoopt te Weelde 6 december 1696 en begraven te Weelde 24 december 1748. Hij trouwde te Weelde op 29 september 1722 met Jacoba van den Heuvel, gedoopt te Weelde 27 september 1697, dochter van Adrianus van den Heuvel en Anna Jan de Bie.

De moeder van Nicolaus Schats overlijdt als hij twee jaar is. Hij zal dus zijn grootgebracht in het gezin Schats-Cuijpers. Zijn vader hertrouwde immers met Anna Cuijpers.

In 1728 leggen Nicolaus Schats en zijn vrouw Jacomijn van den Heuvel aan de ene kant en Jan Schats - zijn broer - aan de andere kant, in hun uiterste wilsbeschikking vast, dat zij alles nalaten aan de langstlevende.¹³⁸

In de scheiding en deling van de ouders van Nicolaus Schats op 26 februari 1743¹³⁹ vallen hem en zijn halfbroer en -zuster, Anthonius en Elisabeth, de stede van hun ouders aan de Hegge ten deel. De erven *verclaeren dese stede geen duysent guldens te monteren*, oftewel ze verklaren dat de stede geen 1000 gulden waard is.

Na de dood van hun ouders zijn de kinderen Schats-Hessels en Schats-Cuypers op deze stede blijven wonen. Ook na zijn huwelijk in 1722 blijven Nicolaus en zijn vrouw Jacoba op de ouderlijke stede wonen¹⁴⁰ en wel tot het huwelijk van zijn broer Anthonius met Elisabeth Van den Heuvel in 1734.

Vanaf 1734 wordt Nicolaus huurder van de Pastorale hoeve,¹⁴¹ die naast de huidige pastorie stond, op het zgn *Hof ten Bergen*.¹⁴² Hij nam de huur over van zijn schoonvader Adriaen van den Heuvel, die in ieder geval vanaf 1694 de huurder was.¹⁴³ In dat jaar - 1734 - was Nicolaus ook schepen.¹⁴⁴

De pastorale hoeve, die hoorde bij de bezittingen van de pastorie, stond naast de plaats waar tot 1542 het kasteel van de Heren van Weelde had gestaan. Vóór 1694 hoorde deze hoeve echter niet bij de bezittingen van de pastorie. Hij is dan in handen van Petrus Verbuecken. In dat zelfde jaar werd de hoeve voor 3025 gulden gekocht door Laurentia Otgeri, zuster van de pastoor van Weelde, die in Venlo woonde. Zij schonk het goed in 1694 aan de kerk. Tot de Franse revolutie bleef het in

¹³⁷ RAA, KA Weelde 65, 27.3.1752.

¹³⁸ RAA, OGA Weelde 19, f 61-62.

¹³⁹ RAA, OGA Weelde 21, f 79r, 97v.

¹⁴⁰ RAA, KA Weelde 101, f 25

¹⁴¹ RAA, KA Weelde 101, f 28.

¹⁴² Weelde Toen en Nu, heemkundekring Nicolaus Poppelius, Ravels 1982, pg 355-358.

¹⁴³ Zie voetnoten 140 en 141

¹⁴⁴ RAA, OGA Weelde 20, f 49.

handen van de kerk. Toen werd het door de overheid aangeslagen, maar door de pastoor weer ingekocht in het begin van de 19e eeuw. De pastoor verkocht het goed aan de familie van Eyndhoven, en die weer aan de familie Verheyen. De pastorale hoeve is thans verdwenen. Op dezelfde plaats staat een nieuw gebouw, maar als privaat bezit.

Nicolaus Schats bleef huurder tot aan zijn dood in 1748. Niet alleen door de Pastorale hoeve was hij met de kerk verbonden. Bij zijn begrafenis werd door de pastoor genoteerd: *Vicillus* (rentmeester of kerkmeester) *meus eodem die exequie*.¹⁴⁵



De kinderen van Nicolaus Schats en Jacoba van den Heuvel:

1. Elisabeth Schats, gedoopt te Weelde 25 mei 1724, begraven te Weelde 4 mei 1726.
2. Adrianus Schats, gedoopt te Weelde 8 maart 1727, overleden te Weelde 9 december 1812.
Hij trouwde te Weelde op 17 oktober 1752 met Joanna Tielmani van Eijnthoven, gedoopt te Weelde 10 januari 1729, begraven te Weelde 15 december 1789.

Hun kinderen:

- a. Anna Catharina Schats, gedoopt te Weelde 14 september 1752, overleden in 1823. Ze trouwde te Antwerpen op 15 mei 1811 met Joannes Franciscus Verdonck (1766-1849), zoon van Carolus Verdonck en Petronella van Sande.
- b. Christianus Nicolaus Schats, gedoopt te Weelde 25 december 1754, overleden te Weelde 1 juni 1797.
- c. Machtildis Schats, gedoopt te Weelde 26 april 1758.
- d. Nicolaa (Clasine) Schats, gedoopt te Weelde 24 december 1760, overleden te Weelde 20 februari 1814.
- e. Joannes Baptista Schats, gedoopt te Weelde 16 mei 1783, overleden te Weelde 10 maart 1846. Hij trouwde te Weelde op 12 juni 1811 met Joanna Marie van Dun, gedoopt te Ravels 9 oktober 1771, overleden te Weelde 21 december 1835, dochter van Jacobus van Dun en Anna Maria Ansems. Joannes komt niet voor in de volkstelling van 1784.¹⁴⁶ Wel staat hij

¹⁴⁵ RAB, PA Weelde 3, f 26.

¹⁴⁶ RAA, OGA Weelde 32

vermeld in het bevolkingsregister van 1820.¹⁴⁷ Hij woont dan met zijn vrouw in sectie 4, nr 44 en als beroep wordt akkerman opgegeven. Het huwelijk bleef kinderloos.

- f. Josephus Schats, gedoopt te Weelde 12 februari 1765, overleden te Weelde 19 november 1811.
- g. Maria Elisabeth Schats, gedoopt te Weelde 25 december 1769, overleden te Weelde 26 mei 1819. Ze trouwde met Joannes Baptista van de Laer, gedoopt te Weelde 3 augustus 1766, overleden te Weelde 8 oktober 1834, zoon van Cornelius van de Laer en Anna Maria Marinissen. Hun kinderen:
 - aa. Joannes Jacobus van de Laer, geboren te Weelde 7 september 1796.
 - bb. Antonius van de Laer, geboren te Weelde 6 januari 1800, overleden te Weelde 5 februari 1874. Hij trouwde met Jeanne van Oekelen en hertrouwde te Weelde op 19 januari 1838 met Cornelia van der Flaes.
 - cc. Joanne Maria van de Laer, geboren te Weelde 17 mei 1804, overleden te Weelde 31 mei 1854. Ze trouwde te Weelde op 22 mei 1829 met Wouter Segers.
 - dd. Maria Catharina van de Laer, geboren te Weelde 30 maart 1811, overleden te Weelde 26 maart 1886. Ze trouwde te Weelde op 8 juni 1836 met Joannes Franciscus Bols.
 - ee. Joannes Jacobus Schats, gedoopt te Weelde 4 juli 1774, begraven te Weelde 7 augustus 1783. Jacobus stierf op 9 jarige leeftijd aan dysenterie. Tijdens de dysenteriegolf in 1783 stierven tijdens de piek in oktober ruim 20 mensen, bijna 5% van de bevolking, voornamelijk kinderen.¹⁴⁸

Tijdens de volkstelling van 1784¹⁴⁹ woonde het gezin van Adrianus Schats en Joanna van Eijnhoven op Molen-Eijnde. De opgegeven leeftijden waren: Adrianus 58 jaar en Joanna 57, Christianus 25, Nicolaa 20, Josephus 16, Maria Elisabeth 14. Anna Catharina wordt in de volkstelling niet genoemd. Bij de doop van Maria Catharina van de Laer in 1804 (zie hierboven), wordt vermeld dat zij in Antwerpen woont. Waarschijnlijk was dat dus in 1784 ook al het geval. Ook Joannes en Machtildis worden in 1784 niet vermeld. Joannes Jacobus is dan al gestorven.

3. Joannes Baptista Schats, gedoopt te Weelde 3 december 1730, overleden te Tilburg 2 oktober 1819. Hij trouwde te Weelde op 18 februari 1753 met Wilhelmina Luyten (Luyten), gedoopt te Weelde 7 november 1730, begraven te Weelde 9 juni 1791, dochter van Joannes Luyten en Joanna Catharina Bols.

Hun kinderen:

- a. Nicolaus Schats, gedoopt te Weelde 13 juni 1754, begraven te Weelde 27 oktober 1754.
- b. Laurentius Schats, gedoopt te Weelde 10 december 1755, begraven te Weelde 2 mei 1760 of 20 september 1760.
- c. Josephus Schats, gedoopt te Weelde 13 december 1758, begraven te Weelde 2 mei 1760 of 20 september 1760.
- d. Maria Schats, gedoopt te Weelde 26 februari 1761, overleden te Tilburg 29 april 1817. Ze trouwde te Tilburg op 7 april 1800 met Joannis Franciscus Suijs, geboren te Tilburg 4 oktober 1762, overleden te Tilburg 5 maart 1829, zoon van Andreas Suijs en Anna Paula van Drunen. Hij was van beroep lakenwever en koopman en was voorheen getrouwd geweest met Catharina Bacx.
Maria is de enige in het gezin die volwassen geworden is.
- e. Josepha Schats, gedoopt te Weelde 8 juni 1764, begraven te Weelde 8 april 1767.
- f. Anna Catharina Schats, gedoopt te Weelde 15 april 1766, begraven te Weelde 25 april 1766.
- g. Maria Catharina Schats, gedoopt te Weelde 1 april 1769, begraven te Weelde 16 juni 1769.

¹⁴⁷ RAA, MGA Weelde 30, bevolking 13.10.1820.

¹⁴⁸ RAB, PA Weelde 6, f 37, 38.

¹⁴⁹ RAA, OGA Weelde 32

h. Cornelis Laurentius Schats, gedoopt te Weelde 26 mei 1770, begraven te Weelde 27 mei 1773 of 10 juni 1773.

i. Jacoba Schats, gedoopt te Weelde 13 mei 1773, begraven te Weelde 27 mei 1773 of 10 juni 1773.

In een akte van 1764 wordt Jan-Baptist Schats vermeld als kerkmeester en is belast met de verkoop van linden en andere bomen. Tijdens de volkstelling van 1784¹⁵⁰ woont het gezin Schats-Luyten in de Straet. Vader Jan-Baptist is dan 55, moeder Wilhelmina 55 en dochter Maria is dan 23. De overige kinderen zijn dan al overleden.

Jan-Baptist trekt na het overlijden van zijn vrouw in bij het gezin van zijn dochter Maria Suijs-Schats.



doodsprentje Maria Schats

4. Joannes Schats, gedoopt te Weelde 9 december 1734, overleden te Weelde 19 januari 1809.

5. NORBERTUS SCHATS, volgt onder VIII.

6. Maria Anna Schats, gedoopt te Weelde 24 april 1740, begraven te Weelde 11 november 1763.

VIII NORBERTUS SCHATS werd gedoopt te Weelde 17 juli 1737 en is overleden te Weelde 29 september 1792. Hij trouwde te Weelde op 27 april 1772 met Maria van Spanien, geboren te Weelde 24 april 1749, begraven te Weelde 21 maart 1788, dochter van Joannes van Spanien uit Tilburg en Adrianan de Bondt.

Hun kinderen:

1. Jacoba (Wilhelmina) Schats, gedoopt te Weelde 4 april 1773, overleden te Weelde 16 mei 1850. Ze trouwde te Weelde op 18 september 1797 met Wilhelmus Verstraeten, geboren te Hooge Zwaluwe omstreeks 1767, overleden te Weelde 5 januari 1813, zoon van Jan Verstraeten en Jeanne van de Put.

Hun kinderen:

a. Joannes Norbertus Verstraeten, geboren te Weelde 2 december 1798, overleden te Weelde 18 augustus 1862.

b. Jacobus Verstraeten, geboren te Weelde 25 oktober 1800, overleden te Weelde 21 september 1821.

c. Laurentius Verstraeten, geboren te Weelde 21 juni 1803, overleden te Weelde 28 augustus 1874.

d. Joanna Maria Verstraeten, geboren te Weelde 3 oktober 1805, overleden te Weelde 30 januari 1881.

¹⁵⁰ RAA, OGA Weelde 32.

- e. Maria Catharina Verstraeten, geboren te Weelde 10 oktober 1807, overleden te Weelde 12 november 1861.
 - f. Cornelius Verstraeten, geboren te Weelde 4 juni 1811, overleden te Weelde 23 juli 1871.
Hij trouwde te Rijkevorsel op 29 juni 1836 met Isabella Jansen (1810-1864).
Bij de geboorte van dochter Maria Catharina wordt als beroep van Wilhelmus Verstraeten boer opgegeven. Hij is dan 40 jaar oud.
Bij de volkstelling van 1820¹⁵¹ woont het gezin van Jacoba Verstraeten-Schats, die dan al weduwe is, in sectie 4, nr 36. Haar beroep is spinster. Er wonen 3 kinderen thuis: Jacobus, Anna Catharina en Cornelis.
In 1846¹⁵² is Jacoba, die dan vermeld wordt als Wilhelmina Schats, 74 jaar en van beroep mutswaster. Dat is ook het beroep van de drie opgegeven kinderen, die dan bij haar thuis wonen, nog altijd sectie 4, nr 36: Joannes Norbertus, 47 jaar, Joanna Maria, 40 jaar en Anna Catharina, 38 jaar (= Maria Catharina).
 - 2. NICOLAUS SCHATS, volgt onder IX.
 - 3. Adrianus Schats, gedoopt te Weelde 16 augustus 1777, overleden te Turnhout 16 januari 1848. Hij was getrouwd met Anne Cornelia Gevers, geboren te Turnhout 15 januari 1770, overleden te Turnhout 3 augustus 1825.
Adrianus Schats vestigde zich vóór 1804 te Turnhout. Zijn beroep was bakker.
Adrianus Schats en Anne Cornelia Gevers kregen één zoon:
 - a. Norbertus Josephus Schats, geboren te Turnhout 29 september 1814, overleden te Turnhout 16 september 1864. Hij was getrouwd met Maria Elisabeth Vaerten, geboren te Turnhout 13 december 1822, overleden te Turnhout 18 mei 1906.
Als beroep van Norbertus wordt *slagter* opgegeven, zijn vrouw is *naaister*.
- Hun kinderen:
- aa. Adrianus Franciscus Schats, geboren te Turnhout 6 mei 1844.
 - bb. Maria Cornelia Schats, geboren te Turnhout 11 juli 1846.
 - cc. Albertina Schats, geboren te Turnhout 2 december 1848.
 - dd. Ludovica Schats, geboren te Turnhout 26 april 1851, overleden te Turnhout 29 januari 1920. Ze trouwde te Turnhout op 25 april 1872 met Wilhelmus Lambrechts, geboren te Berlaer 23 juli 1849, overleden te Turnhout 31 augustus 1920.
 - ee. Maria Theresia Schats, geboren te Turnhout 3 oktober 1854, overleden te Turnhout 29 maart 1882. Ze trouwde te Turnhout op 4 juli 1881 met Edwardus Joannes Baptista Peelmans, geboren te Turnhout 25 augustus 1852.
 - ff. Laurentius Schats, geboren te Turnhout 22 mei 1857, overleden te Antwerpen 30 maart 1909. Hij was getrouwd met Maria Philomena Geens, geboren te Turnhout 24 mei 1857, overleden te Antwerpen 11 maart 1913.
 - gg. Maria Elisabeth Schats, geboren te Turnhout 21 oktober 1859, overleden te Turnhout 4 april 1942. Ze trouwde te Turnhout op 24 augustus 1889 met Joannes Batista Augustina van Deun, geboren te Merksplas 17 augustus 1862, overleden te Turnhout 23 dec. 1944.
 - hh. Mathildis Schats, geboren te Turnhout 22 april 1864, overleden te Turnhout 27 maart 1865.
- 4. Maria Anna Schats, gedoopt te Weelde 22 maart 1780, overleden te Tilburg 6 juni 1864.
Ze trouwde te Tilburg op 23 mei 1808 met Cornelis van der Laar.
 - 5. Joannes Baptist Schats, gedoopt te Weelde 21 september 1782, overleden te Weelde 12

¹⁵¹ MGA Weelde 30, bevolking 13.10.1820.

¹⁵² MGA Weelde 31, 1846-1856

februari 1852. Joannes Baptist is in 1820¹⁵³ - bij de volkstelling - niet in Weelde te vinden. In 1846¹⁵⁴ woont hij bij Joannes Schats, de zoon van zijn broer Nicolaus. Op 12 juni 1849 vertrekt hij naar Baarle Nassau, om op 11 juli 1849 weer terug te keren naar Weelde.

Joannes Baptist is altijd vrijgezel gebleven. In 1822 bezat hij in Weelde landerijen in het gehucht de Meir.¹⁵⁵

6. Laurentius Schats, gedoopt te Weelde 15 april 1785, overleden te Weelde op 25 mei 1793.

7. Adriana Schats, gedoopt te Weelde op 6 oktober 1787, begraven te Weelde 15 november 1787.

Bij de volkstelling van 1784 woont het gezin van Norbertus Schats op de Hegge. De leeftijden die dan worden opgegeven zijn: Norbrtus 47, zijn vrouw Maria 35, Jacoba 11, Nicolaus 9, Maria Anna 7, Adrianus 6, Joannes 2.¹⁵⁶

Wordt vervolgd.

Inhuldiging beeldje Prins Carnaval.

Door Marinus Willems.

Vorig jaar (2011) was voor het kindercarnaval in Weelde een jubileumjaar. De carnavalstoet ging voor de veertigste keer uit. Dat moest goed gevierd worden en ... het is goed gevierd.

Er was een prachtige overzichtstentoonstelling met foto's, kledij, attributen en rariteiten van de voorbije veertig jaren. Er kwam een nieuwe prinsenwagen, er was speciale kinderanimatie. De stoet was prachtig en Weelde haalde de pers.

Die veertig jaren kindercarnaval zouden nooit mogen vergeten worden! En hoe kon je dat beter doen dan met een blijvend kunstwerk dat herinnert aan deze prestatie. Dit gebeuren behoort immers tot het immaterieel erfgoed van ons dorp.



Er kwam een initiatief; het gemeentebestuur heeft dat verwezenlijkt met een bronzen beeldje van de Prinscarnaval. Het was onze eigendorpse kunstenaar, beeldhouwer Stan Grooten, die de eer had dit te mogen maken en... hij heeft dat zeer mooi gedaan.

Vrijdag 10 februari werd op het Gemeenteplein het beeld plechtig onthuld door burgemeester Walter Luyten en schepen Jef Van de Pol. De aanwezigheid van de Prins 2012, zijn hofdames, de Raad Van Elf en de beeldhouwer zelf bood een feeëriek beeld van kinderlijke trots op het

Koude plein. Het warme applaus van een honderdtal genodigden deed deugd op deze koude winteravond. Voor de toespraak van de burgemeester is het gezelschap dus toch maar naar het

¹⁵³ MGA Weelde 30, bevolking 13.10.1820

¹⁵⁴ MGA Weelde 31, 1846-1856.

¹⁵⁵ MGA Weelde 23, artikel der alfabetische lijst 118.

¹⁵⁶ RAA, OGA Weelde 32.

lekker verwarmde gemeentehuis gegaan. In zijn korte maar inhoudsvolle feestrede bekleemtoonde de burgemeester dat dit kunstwerk een bekroning is van veertig jaar creativiteit, verbondenheid, vriendschap en plezier.

Een speciaal woordje van dank was er voor kunstenaar Stan Grooten, de firma Tuytelaars voor de sokkel, het carnavalscomité voor zijn onverdroten inzet, alle werkers van toen en nu. Onze burgervader besloot met de wens dat dit beeldje van Prinscarnaval een aanmoediging en uitnodiging mag blijven voor het verder bestaan van het kindercarnaval in Weelde.

Tijdens de receptie, aangeboden door het gemeentebestuur, las prins Joren I zijn beleidsverklaring voor, vol kindervensen van de Raad Van Elf, met hier en daar toch een knipoog naar de beleidsmensen. De heemkundekring was erbij, keek ernaar en zag dat het goed was!

Wij wensen het carnavalscomité, de buurten, de ouders en vooral de kinderen van Weelde veel creativiteit en uithoudingsvermogen toe opdat dit stukje erfgoed van ons dorp nooit zou verloren gaan. Wie weet, als jullie over tien jaren koninklijk zijn, dan krijgt de Prinscarnaval op het gemeenteplein er misschien wel een hofdame bij...



Tijdschrift 'De Drie Goddelijke Deugden' Afgiftekantoor: 2380 Ravels 1 Redactieadres: Ria Verheyen, Welvaartstraat 14, 2300 Turnhout		Versijnt 3-maandijks Verantwoordelijke uitgever: Luc Andries Pastoor Coolsstraat 15, 2382 Poppel
--	---	--